

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Nika Trbižan

**Razširjenost deliberacije v spletnih političnih razpravah: primer portala
predlagam.vladi.si**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2011

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Nika Trbižan

Mentorica: izr. prof. dr. Tanja Oblak-Črnič

Somentor: asist. Jernej Prodnik

**Razširjenost deliberacije v spletnih političnih razpravah: primer portala
predlagam.vladi.si**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2011

Iskrena hvala dr. Tanji Oblak–Črnič za strokovne spodbude in diskusije, vztrajnost ter izjemno mentorstvo.

Hvala asist. Jerneju Prodniku za njegovo razpoložljivost in napotke.

Hvala zaposlenim na Uradu vlade Republike Slovenije za komuniciranje za pomoč pri zbiranju podatkov.

Dragi moji, hvala tudi vam za razumevanje, potrpežljivost in vse konstruktivne kritike.

In iz srca hvala tebi, Simon, da verjameš vame in v moje delo, me nesebično podpiraš in iskreno čutiš vsako žalost in vsako veselje.

Razširjenost deliberacije v spletnih političnih razpravah: primer portala predlagam.vladi.si

Vlada Republike Slovenije je novembra 2009 objavila spletni portal predlagam.vladi.si z namenom vključevanja državljanov v oblikovanje politik in spodbujanja razprave med državljani ter med državljani in vlado. Portal od pristojnih vladnih institucij zahteva, da premislijo in podajo svoje stališče o predlogih, ki jih prek razprave definirajo državljani. Portal izkorišča javni značaj kibernetskega prostora, ključno vprašanje pa je, ali tudi vzpostavlja javno sfero in krepi deliberativno razpravo. V diplomskem delu so predstavljena izhodišča deliberativne demokracije in opredeljene dimenzije idealne deliberacije. Značilnosti razprav (avtonomnost od ekonomije in politike, enakost in vključenost, izmenjava in kritika argumentiranih trditev, konsenz) in značilnosti razpravljavcev (iskrenost, zahteve idealne vloge, reflektivnost) so aplicirane v kontekst interneta, pri tem pa so upoštevane prednosti in omejitve tega medija za deliberativno razpravo. S pomočjo analiz portala, razprav in predlogov, objavljenih v prvem letu delovanja, sem preverjala hipotezo, da razširjenost deliberacije v razpravi povečuje uspešnost predlogov, ki pa je bila potrjena le deloma. Predlagam.vladi.si ne izkorišča v celoti svojega demokratičnega potenciala, zato so nakazane možnosti za nadaljnji razvoj orodja, ki bi omogočal bolj intenzivno povezovanje državljanov in političnih institucij.

Ključne besede: deliberativna demokracija, deliberacija, splet, politične razprave, predlagam.vladi.si.

The extension of deliberation in online political discussions: the case of portal predlagam.vladi.si (»I propose to the government«)

In November 2009 the government of Slovenian Republic brought out an online portal »I propose to the government« in order to include citizens in government policy process and to increase discussion between citizens and between citizens and government. The tool requires from competent governmental offices to consider the proposals, which are determined by the citizens in discussions, and than to pass back their viewpoint. The tool uses public character of the cyberspace, the key question nevertheless is if it also creates public sphere and strengthen deliberative discussion. In the thesis, there are introduced the basis of deliberative democracy and defined the dimensions of ideal deliberation. The characteristics of the discussions (autonomy from state and politics, equality and inclusion, exchange and critiques of reasoned claims, consensus) and characteristics of discussants (sincerity, ideal role requirements, reflexivity) are applied to the context of the internet and, at the same time, there are taken into consideration advantages and limitation of this media for performing deliberative discussion. By help of the analyses of the tool, discussions and proposals, which were published in the first year of activity, I verified the hypothesis that the extension of deliberation in discussion intensifies the success of the proposal. The hypothesis could be confirmed partly. »I propose to the government« does not take advantages if its democratic potential fully, therefore there are presented possibilities for further development of the tool, which will enable more intensive connecting citizens with political institutions.

Key words: deliberative democracy, deliberation, web, political discussion, »I propose to the government«.

KAZALO

1 UVOD	7
2 <i>NORMATIVNO RAZUMEVANJE DELIBERATIVNE DEMOKRACIJE</i>	9
3 <i>ZNAČILNOSTI DELIBERACIJE V KONTEKSTU INTERNETA</i>	11
3.1 ZNAČILNOSTI DELIBERATIVNIH RAZPRAV	12
3.1.1 Avtonomnost od ekonomije in institucionalne politike	12
3.2.2 Enakost in vključenost	13
3.3.3 Izmenjava in kritika argumentiranih trditev	14
3.3.4 Konsenz	16
3.2 ZNAČILNOSTI RAZPRAVLJAVCEV V DELIBERATIVNEM KOMUNICIRANJU	17
3.2.1 Iskrenost	17
3.2.2 Zahteve idealne vloge	18
3.2.3 Refleksivnost	19
4 <i>RAZISKOVANJE DELIBERATIVNOSTI SPLETNIH POLITIČNIH RAZPRAV</i>	21
4.1 RAZISKOVALNO VPRAŠANJE IN HIPOTEZA	21
4.2 OPIS METODE IN VZORCA TER OPERACIONALIZACIJA HIPOTEZE	21
4.3 ORODJE PREDLAGAM.VLADI.SI	24
4.4 REZULTATI RAZISKAVE	27
4.4.1 Deliberativnost razprav	27
4.4.1.1 Teme predlogov	27
4.4.1.2 Enakost in vključenost	28
4.4.1.3 Izmenjava in kritika argumentiranih trditev	29
4.4.1.4 Konsenz	32
4.4.2 Deliberativnost razpravljavcev	32
4.4.2.1 Spol	32
4.4.2.2 Odnos do vlade in predloga	33
4.4.2.3 Iskrenost	35
4.4.2.4 Zahteve idealne vloge	36
4.4.2.5 Refleksivnost	38

4.5 DISKUSIJA	39
5 ZAKLJUČEK	42
6 LITERATURA	44
PRILOGI	48
Priloga A: Seznam predlogov, vključenih v vzorec	48
Priloga B: Kodirna knjiga	51

1 UVOD

V času naraščajoče vpletenosti spleta v vsakdanje življenje posameznega državljana se razkrivajo tako optimistične napovedi kot tudi pomisleki. Nekateri avtorji pravijo, da virtualna javna sfera reproducira tradicionalne asimetrije moči in posnema tradicionalno politiko ter zato služi predvsem kot prostor za dodatno izražanje (bolj kot prostor za radikalno reformacijo politične strukture) (glej Papacharissi 2002, 14; Dahlberg 2007a, 838).

Spletno orodje predlagam.vladi.si (www.predlagam.vladi.si) presega omenjene kritike. Vlada Republike Slovenije je namreč novembra 2009 ustanovila portal z namenom vključevanja državljanov v oblikovanje politik in spodbujanja razprave med državljani ter med državljani in vlado. Portal je zasnovan tako, da omogoča in zahteva, da pristojna vladna institucija premisli in poda svoje stališče o predlogih, ki jih prek razprave definirajo državljani. V diplomskem delu želim proučiti, kako se načela in možnosti za deliberativno demokratično delovanje uresničujejo na predlagam.vladi.si. Deliberativna demokracija namreč zahteva kolektivni komunikacijski in odločevalski proces, v katerem ima možnost vključitve v argumentirano in racionalno razpravo vsakdo, ki ga bo odločitev zadevala (Elster v Prodnik in Oblak–Črnič 2010). Gre za javno deliberacijo in s pogostostjo ter intenzivnostjo približevanja zahtevam, ki jo določajo, se razvijajo bolj demokratični procesi in bolj demokratična komunikacija (Gastil 2008, 8; Dahlberg 2004, 7; Cohen 1997, 69).

V središče raziskovanja sta postavljeni razširjenost deliberacije v spletnih političnih razpravah državljanov in raven njihovega vključevanja v vladno politiko. [Predlagam.vladi.si](http://predlagam.vladi.si) s svojo značilno obliko in neposrednimi zahtevami do vlade ponuja odličen primer za proučevanje zastavljene hipoteze, ki pravi, da razširjenost deliberacije v razpravi povečuje uspešnost državljanskega predloga, objavljenega na portalu. Predpostavljam torej, da je uspešen predlog, to je tisti, ki se vključi v proces oblikovanja politik, rezultat avtonomne in argumentirane razprave, v kateri so vodilna načela enakosti in vključenosti ter konsenza. Uspešen predlog sooblikujejo iskreni razpravljavci, ki delujejo reflektivno in sledijo zahtevam idealne vloge.

V teoretičnem delu bom najprej opredelila izhodišča deliberativne demokracije. V tretjem poglavju bom nato predstavila že omenjene značilnosti idealne deliberacije ter njihovo prenosljivost v internetni prostor, ločeno v dveh podpoglavjih glede na to, ali definirajo bodisi

deliberativne razprave bodisi razpravljavce v deliberativnem komuniciranju. V posameznih delih četrtega poglavja bom opredelila raziskovalno vprašanje, hipotezo in vzorec ter podrobneje predstavila portal. V nadaljevanju bom prikazala rezultate, pridobljene z analizo portala, predlogov in razprav ter v diskusiji potrdila oziroma zavrnila hipotezo. V zaključnem, petem poglavju, so nakazane možnosti za izboljšavo portala in nadaljnjo raziskovanje.

2   NORMATIVNO   RAZUMEVANJE   DELIBERATIVNE DEMOKRACIJE

Habermas je eden izmed ključnih piscev prejšnjega stoletja, ko govorimo o delovanju javne sfere in njenem vplivu na medije, javnost, demokracijo ter na značaj političnega komuniciranja (v Dahlgren 2002, 7). V enem izmed svojih zadnjih člankov (2006, 412) opredeljuje moderno demokracijo kot medsebojno povezanost treh elementov: prvič, zasebne avtonomnosti državljana, ki si zastavlja in sledi življenju na njemu lasten način; drugič, demokratičnega državljanstva, to je vključenosti svobodnih in enakovrednih državljanov v politično skupnost in tretjič, neodvisne javne sfere, ki deluje kot posredniški sistem med državo in družbo. A kot ugotavlja Habermas (1996), različni normativni modeli demokracije posvečajo večje ali manjše poudarke enakopravni svobodi za vsakega državljana, demokratični participaciji in vladanju javnega mnenja.

Deliberativna teorija na eni strani povzema elemente liberalnega in republikanskega pojmovanja demokracije, kot ju opredeli Habermas, na drugi strani pa se distancira od liberalnega individualizma in komunitarističnega pristopa, ki ju definira Dahlberg. Deliberativna demokracija v središče postavlja proces oblikovanja političnega mnenja in volje, ki prek racionalnega diskurza v javni sferi predstavlja vir demokratične legitimnosti za politične odločitve. Ključno je, da oblikovanje mnenja poteka v pogojih idealnega demokratičnega razpravljanja, ki se izenačujejo z načeli pravne države (Habermas 1997; 2006; Bohman in Rehg v Habermas 2006; Chambers v Gastil 2008; Dahlberg 2001a; Manin v Dahlberg 2001a; Miller v Dahlberg 2001a).

Uspešnost deliberativne politike je torej odvisna od institucionalizacije ustreznih komunikacijskih predpogojev v procesu oblikovanja političnega mnenja. V deliberativnem demokratičnem procesu so zagotovljeni javnost in transparentnost, vključenost ter enake možnosti za participacijo. V svobodnem in odprtem dialogu udeleženci izpostavljajo in kljubujejo trditvam in argumentom o skupnih problemih, vse dokler niso prepričani, da so bili najboljši argumenti podani in podprti. Udeleženci poskušajo razumeti svoje sogovornike navkljub različnim prepričanjem in nato na podlagi refleksije boljših argumentov tudi spremenijo svoje stališče, s katerim so vstopili v diskusijo. S kritično evalvacijo prispevkov se promovira racionalno motivirano reakcijo – odgovor da ali ne, podpora ali zavrnitev. Jedro legitimnosti postaneta tako javna artikulacija in zagovor, vendar pri tem oblikovanje soglasja

(npr. prek volitev ali glasovanja) ostaja. Rezultat idealne deliberativne procedure je legitimen, če in samo če je predmet svobodnega in argumentiranega sporazuma med enakopravnimi udeleženci. Če posameznik (-ki) dominira (-jo) razpravo, je proces manj deliberativen. Zasebni posamezniki postanejo torej javno orientirani državljani, ki težijo k pravičnosti in občemu interesu skupnosti ter jih vodijo racionalni argumenti (Habermas 1997; Cohen 1997, 73; Gastil 2008).

Uspešnost deliberativne politike je nadalje odvisna tudi od intenzivnosti prepletanja institucionaliziranih diskusij z neformalno izoblikovanimi javnimi mnenji. Deliberacija se namreč začne v skoraj neopaznih dnevnih rutinah argumentiranja in spraševanja po argumentih. Implicitno referiranje k racionalnemu diskurzu in iskanju najboljšega argumenta je vgrajeno v komunikativno akcijo (dejanje) kot vseprisotna alternativa običajnega vedenja (Habermas 1997; 2006).

Kot zadnje, a že omenjeno, velja poudariti, da je deliberacija *proces* oblikovanja mnenja (glej Chambers v Gastil 2008; Habermas 1997). Cohen (1997, 73) in Gastil (2008, 9) navajata stopnje deliberativnega procesa zelo podobno. Deliberacija se začne z določanjem agende oziroma z opredelitvijo posameznega problema, nadaljuje s predlogi o možnih rešitvah problema, ki jim sledita sočasni premislek alternativ in argumentirana podpora ali kritika le-teh. Proces se zaključi s skupinsko izbiro najboljše možne alternative ali z neodvisnimi presojami vsakega posameznika – oboje vsekakor temelji na znanju, pridobljenem tudi predhodno v postopku (Gastil 2008, 9). Gastil (2008, 9) v proces dodatno vključuje tudi stopnjo, v kateri se identificirajo vrednote udeležencev. Te namreč vplivajo na izbiro možnih rešitev ter opredeljevanje prednosti in slabosti posamezne od njih¹.

Različnost komunikacijskih situacij pomeni torej tudi različne možnosti za doseganje idealnega procesa deliberacije, pri čemer ima pomembno vlogo medij, s pomočjo katerega komunikacija poteka. Sledi premislek o tem, kako lahko internet krepi oblikovanje javne sfere in kakšen je njegov pomen za doseganje deliberativne demokratičnosti.

---

¹ Gastil (2008) poveže koncept idealnega govora po Habermasu in Barberjevo teorijo močne demokracije (strong democracy).

3 ZNAČILNOSTI DELIBERACIJE V KONTEKSTU INTERNETA

Racionalna javna sfera po Habermasu (v Dahlberg 2001a, 168) temelji na diskurzivnih prostorih, pri čemer je internet v moderni družbi razumljen kot vzorčni medij za vznik takih prostorov. Internet ne bo več dolgo opredeljen kot »nova tehnologija«, pravita Coleman in Blumler in dodajata, da se internet povezuje predvsem z novimi priložnostmi za trgovanje, druženje in študij, pa tudi s kriminalom, nadzorom in sovražno vsebino. Čeprav vladne institucije in drugi državni organi lahko razširjajo informacije ter omogočajo storitve bolj učinkovito in ceneje, kot so to počeli v preteklosti, ključna vprašanja še vedno ostajajo neodgovorjena: ali internet v modernih državah spreminja ravnotežje moči v komunikacijskih procesih, ali služi demokratičnim ciljem in, kar je ključno za razpravo, ki sledi, ali imajo državljani v digitalni dobi več možnosti za kritično spraševanje in komentiranje, oporekanje ter vplivanje na delovanje vladajočih (Coleman in Blumler 2009, 8).

Interaktivni, digitalni mediji vsekakor imajo potencial, da izboljšajo javno komuniciranje in oživijo demokracijo. Potencialna demokratičnost interneta je v tem, da gre za medij aktivnih uporabnikov, ki spodbuja k aktivni komunikaciji. A vendar, kot opozarja Papacharissi (2004, 268), potencial tehnologij v veliki meri ostaja odvisen od posameznikove individualne težnje k politični aktivnosti in obstoječe politične infrastrukture. Spletne politične razprave in predlogi imajo lahko zelo pomembno vlogo pri oblikovanju politik, saj združujejo različne in tudi nasprotujoče diskurze ter predstavljajo zbirnik uporabnih informacij o obstoječi in možni politiki. Toda kolikšno moč bodo razprave in razpravljavci dejansko imeli v političnem odločevalnem procesu, je odvisno od tega, kaj politični sistem od njih pričakuje (informiranje, participacijo ali tudi reševanje problemov) in od vpliva, ki ga lahko izvršijo v širši javni sferi (Prodnik in Oblak–Črnič 2010, 21).

Kibernetski prostor je torej nov javni prostor, ki lajša vzpostavitev javne sfere, vendar pa je sam po sebi ne zagotavlja. Kot javni prostor ustvarja še en forum za politično deliberacijo (in tako spodbuja diskusijo), kot javna sfera pa krepi diskusijo v skladu z demokratičnimi načeli izmenjave mnenj in idej (torej spodbuja tudi demokracijo) (Papacharissi 2002). Dahlberg (2004) ugotavlja, da je prostor javne sfere tudi deliberativni prostor, ko se sklada z zahtevami, ki izhajajo iz Habermasove teorije javne sfere. Principe idealne deliberacije s pomočjo Rawlsovega razumevanja demokracije opredeli tudi Cohen (1997). V nadaljevanju bom

pojasnila normativne pogoje deliberacije, ki jih navajata oba omenjena avtorja in nadalje tudi Gastil (2008), zlasti ko gre za obravnavo posameznika kot udeleženca deliberacije.

Za vsako dimenzijo deliberacije bom opredelila njeno prenosljivost v spletni prostor, pri čemer bom opozorila na tiste argumente v prid deliberaciji, ki so v internetnem okolju celo okrepljeni in poskusila razumeti, kako internetno okolje nekatere omejitve za izvrševanje deliberacije obenem tudi odpravlja. Dimenzije deliberacije bom predstavila ločeno v dveh sklopih glede na to, ali pogojujejo značilnosti razprav ali značilnosti razpravljavcev.

3.1 ZNAČILNOSTI DELIBERATIVNIH RAZPRAV

3.1.1 Avtonomnost od ekonomije in institucionalne politike

Deliberacija predpostavlja, da interakcije državljanov v javni sferi niso odvisne od vplivov političnih in gospodarskih interesov (Dahlberg 2004, 10). Cohen (1997, 74) pravi, da je idealna deliberacija svobodna v tem, da so udeleženci omejeni le s predpogoji za deliberacijo in njenimi rezultati, ne pa tudi s silo drugih norm in zahtev. Ključno je, da sta sila in vpliv iz javne sfere usmerjena v aktivnosti države ter gospodarstva in ne obratno.

Spletni forumi, ki spodbujajo politično deliberacijo, morajo navkljub dejstvu, da uporabljajo državno-komercialno zaznamovano infrastrukturo in tehnologijo interneta, ohraniti neodvisnost od direktnih interesov države ali gospodarskih lobijev (Dahlberg 2001b), kar je pravzaprav precej zahtevno ob komercializaciji medijev, komodifikaciji vsebin in novih tehnologij, fragmentaciji novic ter refevdalizaciji javne sfere (Habermas v Ramsey, 2010, 84; Papacharissi 2002; Dahlberg 2005). Razširjen in poceni dostop do interneta prinaša torej tudi povezovanje ljudi v prostore liberalno-kapitalističnih praks, kar korporacije spretno izkoriščajo za doseganje množic in ustvarjanje profita. Ustvarjanje univerzalnega dostopa lahko preprosto pomeni podpiranje dominantnega diskurza o kapitalistično-potrošniških povezavah in liberalno-individualističnih politikah (Papacharissi 2002; Dahlberg 2007a).

Zaradi močne komercializacije kibernetkega prostora je neprofitnim projektom, ki spodbujajo deliberacijo (npr. orodje predlagam vladi.si) težko tekmovali za pozornost in čas državljanov. Dahlberg zato zaključuje: javna deliberacija je mogoča le na spletnih mestih, ki so osvobodjena vplivov države ali moči korporacij. Toda hkrati so prav vladne in nevladne organizacije vir za nujna sredstva, ki omogočajo, prvič, zaščito pred komercialnimi in drugimi interesnimi vplivi in drugič, razvoj in napredovanje teh spletnih mest (Dahlberg 2001b).

V deliberativni razpravi torej ne prevladujejo kapitalistični ali individualistični interesi in tudi razprava ni monopolizirana s strani manjšine. Prav nasprotno, zaželeno je, da se razprava razvija pod vplivom čim večjega števila državljanov.

3.2.2 Enakost in vključenost

Razprava je deliberativna, ko je odprta za vse, ki jih tema potencialno zadeva oziroma za vse, ki jih obravnavane trditve lahko prizadenejo. Hkrati ima vsak udeleženec enakovredno možnost, da predstavi svojo izjavo, dvomi v katerokoli trditve ter izrazi svoje stališče, želje in potrebe (Habermas v Dahlberg 2004, 9).

Cohen (1997, 74) govori o formalni in temeljni enakosti, Dahlberg (2004, 9) o formalni vključenosti in diskurzivni enakosti, a vendar se njune ideje prepletajo. Formalna enakost oziroma vključenost predpostavlja, da so vsa relevantna mnenja vključena v racionalno razpravo (Dahlberg 2004, 9) oziroma da pravila razpravljanja ne izločajo posameznikov. Vsakdo z deliberativnimi zmožnostmi ima enakovreden položaj na katerikoli stopnji deliberativnega procesa, kar pomeni, da ima možnost vprašanje uvrstiti na agendo, predlagati rešitev, podati argument v podporo ali kritiko posamezni rešitvi, obenem pri odločanju njegov glas šteje popolnoma enako kot glasovi ostalih (Cohen 1997, 74). Diskurzivna enakost oziroma temeljna vključenost pomeni, da imajo vsi, ki jih tema zadeva, enako možnost participacije (Dahlberg 2004, 9) oziroma da obstoječa distribucija moči ne posega v deliberacijo, in sicer niti kot vir vplivanja na možnosti sodelovanja v deliberaciji niti prek svoje avtoritativne funkcije (Cohen 1997, 74).

Habermas pravi, da navkljub zagotavljeni formalni vključenosti kot rezultat družbenih in kulturnih neenakosti lahko obstajajo neformalne omejitve do idealne deliberacije. Vključenost je lahko omejena z neenakostmi znotraj diskurza (npr. ko nekateri udeleženci dominirajo razpravo in se drugi borijo, da se sliši tudi njihovo mnenje) ali izven diskurza, pri čemer Habermas navaja primer pogojevanja participacije z določenim obsegom materialnega bogastva ali s stopnjo izobrazbe. Deliberacija torej zahteva, da različne družbene neenakosti, ki izvirajo iz izkušenj, statusa, denarja, premoženja itd. ne vplivajo na participacijo (Habermas v Dahlberg 2004, 9).

Za doseganje idealne deliberacije je torej ključno, da ima vsakdo enakovredno možnost vključevanja. Z ustvarjanjem prostorov virtualne prisotnosti internet zmanjšuje prostorske

in časovne ovire, ki omejujejo demokratično komuniciranje državljanov med seboj in s svojimi predstavniki. Fizično sicer oddaljeni akterji lahko z digitalno stimulirano navzočnostjo postanejo v trenutku dosegljivi in za subjekt drug drugemu. Spletna komunikacija omogoča asinhrono izmenjavo in ohranitev sporočil, kar razrešuje problem časovne disonance (Goffman v Coleman in Blumler 2009; Coleman in Blumler 2009). Hkrati ima internet potencial, da globalno poveže ljudi tudi zaradi relativno ugodnega dostopa (Papacharissi 2004, 267). Omenjene pozitivne lastnosti interneta še ne pomenijo, da fizična bližina v času in prostoru ni preferirana oblika, a kot se ugotavlja, netelesna oblika spletnih interakcij posebno podpira tiste družbene skupine, ki so bile tradicionalno najbolj utišane, ignorirane in nespoštovane (Coleman in Blumler 2009, 27).

Dahlberg (2001b, 628) pa opozarja: popolna vključenost in diskurzivna enakost bosta ostajali nedosegljivi, vse dokler bodo obstajale neenakosti v distribuciji družbenih resursov, vključno s telekomunikacijsko infrastrukturo, denarjem za plačilo stroškov interneta, računalniškimi veščinami, kulturnimi pričakovanji, prostim časom in podporo skupnosti. Dejstvo, da spletne tehnologije uporablja le majhen del populacije, prispeva k temu, da je elektronska javna sfera ekskluzivna, elitistična in daleč od ideala ter precej podobna buržoazni javni sferi 17. in 18. stoletja in zato še najmanj služi prav tistim skupinam, ki bi to podporo najbolj potrebovale (Papacharissi 2002). In kar je še več, navkljub dejstvu, da imajo vsi udeleženci spletnih razprav enak dostop do informacij in izražanja mnenja, v diskusiji dominira manjšina (Papacharissi 2002, 14; Papacharissi 2004, 280).

3.3.3 Izmenjava in kritika argumentiranih trditev

Pomemben kriterij deliberacije predpostavlja, da udeleženci zavzamejo argumentirano stališče o problematičnih aspektih družbenega življenja in hkrati svoje trditve izpostavijo recipročnemu racionalnemu preizkusu ostalih v diskusiji (Dahlberg 2004). Od udeležencev se zahteva, da utemeljijo svoje razloge za zagovor predloga, jih podprejo in tudi kritizirajo. Cilj je, da se predlog sprejeme (ali zavrne) na temelju boljšega (ali slabšega) argumenta (Cohen 1997) ter da torej ključno vlogo odigra sila boljšega argumenta in ne sila avtoritete ali katera druga zunanja prisila (Habermas v Cohen 1997, 74).

Argumentacija obenem ne sme biti usmerjena zgolj na prisotne v razpravi, ampak tudi na ostale, ki jih razprava lahko potencialno zadeva in občutijo njene vplive. Argumenti morajo

biti univerzalni, kar pomeni sprejemljivi za univerzalno občinstvo (in torej absolutno ne samo za prisotno virtualno javnost) (Dahlberg, 2004, 7).

Kritika in argumentacija trditev v procesu deliberacije predpostavljajo, da so državljani informirani ter da hkrati tudi sami prispevajo informacije in znanje iz njihove zbirke kolektivnih izkušnj, ki bi sicer ostala zasebna in torej neizkoriščena (Coleman in Blumler 2009, 17). Internet kot javna sfera povezuje ljudi z različnimi kulturnimi ozadji, izkušnjami in vrednotami ter tako državljanom in vladi omogoča dostop do širokega nabora perspektiv in bolj heterogenih debat v primerjavi s tistimi iz vsakdanjega, »offline« okolja (Dahlberg 2007a, 830; Papacharissi 2002, 15).

S pomočjo interneta je mogoče relativno enostavno in poceni sprejemati informacije, kar odpravlja ovire za učenje državljanov o javnih zadevah. S tem ko ima državljan več možnosti, da postane bolj informiran, narašča delež državljanskega aktivizma (Downs v Strandberg 2008, 73; Papacharissi 2002, 12), razumevanje kompleksnih problemov in možnost bolj racionalnih in argumentiranih trditev ter odločitev (Held v Ramsey 2010, 87; Coleman in Blumler 2009, 17).

Ker so v središče javne deliberacije postavljene javne zadeve, je za informiranost državljanov pomemben tudi način komuniciranja vlade. Kot pravi Ramsey (2010, 88), mora vlada posredovati resnične in točne informacije, ki temeljijo na dejstvih ter ob tem odkrito predstavljati tudi slabosti posamezne odločitve. Obenem mora vlada informirati javnost neposredno in ne zgolj elite novinarjev, ki tako izgubijo ekskluzivno možnost interpretacije informacij. Za doseganje tega cilja je internet odlično orodje, saj je zanj značilna prav dostopnost neposrednih informacij, ki ne služijo dominantnim interesom (Papacharissi 2002, 14, 17).

Dahlberg tudi opozarja, da je internetna demokratična obljuba ogrožena prek korporativne kolonizacije kibernetnega prostora. Močne korporacije pridobivajo lastništvo nad mega-portali in novičarskimi stranmi, kjer množica novic, informacij in diskusij ne ustvarja raznolikosti, pač pa z neoliberalnim diskurzom krepi potrošniški kapitalizem. Omenjena spletna mesta prevzemajo dominacijo v spletni »ekonomiji pozornosti« in zavirajo pozornost do alternativnih stališč (Dahlberg 2005, 94; 2007a, 840).

Še bolj pomembna pa je ugotovitev, da navkljub izjemni raznolikosti mnenj na internetu spletni udeleženci večinoma iščejo tiste informacije in interakcije, ki spodbujajo njihovo

osebno stališče. V primerjavi s tradicionalnimi mediji internet uporabnikom vse bolj omogoča, da informacije in interakcije prek specifičnih orodij (priljubljene spletne strani, personalizacija ...) individualizirano »filtrirajo« in se zato drugačnim mnenjem lažje izognejo (Dahlberg 2007a). Podobno velja za razpravljalne forume. Izkušnje namreč kažejo, da se udeleženci spletnih razprav pogovarjajo s podobno mislečimi in jih redko vleče k onim, ki imajo nasprotna stališča (Oblak 2003a, 125). Prav možnost iskanja ljudi s podobnimi interesi je bil eden izmed demokratičnih potencialov interneta, ki so ga slovenski uporabniki posebno pozitivno ovrednotili (Oblak 2003b, 59). »Zdi se torej, da uporabniki ne iščejo forumov, kjer bi bila različna mnenja dobro in celovito zastopana, temveč si predvsem prizadevajo najti vzdušje, ki bi jih podpiralo« (Oblak 2003a, 125).

Z obsegom informacij, ki so na voljo prek interneta, se javna sfera potencialno vsekakor razširja, vendar pa to še ne zagotavlja informiranih državljanov in ne vodi neposredno k večji politični aktivnosti. Organizacija, sledenje in pregledovanje informacij so naloge, ki vse bolj zahtevajo specifične sposobnosti in čas, ki pa ju mnogi ne posedujejo (Papacharissi 2002, 14–15). Ko torej govorimo o deliberativnem posamezniku, je nadalje nujno opredeliti njegovo individualno vedenje in delovanje v deliberaciji. Zadnji dimenziji deliberacije, ki določa razpravo, to je konsenz, sledi predstavitev deliberativnih značilnosti razpravljalcev.

3.3.4 Konsenz

Idealna deliberacija teži k doseganju racionalnega konsenza, to je k iskanju argumentov, ki so prepričljivi za vsakogar, ki je zavezan k delovanju, kot ga določa rezultat deliberacije. Četudi so vsi pogoji idealne deliberacije izpolnjeni, ni zagotovila, da bo dosežen konsenzualni argument. Ko deliberacija sama ne prinese konsenza, se zaključi z glasovanjem, pri čemer velja poudariti, da v tem primeru glasovanje ni zgolj zbiranje preferenc, ampak kolektivna odločitev, ki sledi deliberativni izbiri. Rezultat glasovanja, ki sledi deliberaciji in ob katerem je posameznik zavezan najti prepričljive argumente, je drugačen od tistega, ko posameznik zgolj izraža svojo preferenco (Cohen 1997, 75).

Habermas (v Dahlberg 2004, 11) pravi, da deliberacija predpostavlja, da je racionalni sporazum v principu možno vedno doseči, če le deliberacija poteka dovolj dolgo in je dovolj odprta. S tem ko so udeleženci zavezani k doseganju razumevanja, tudi sporazuma, so hkrati zavezani h kontinuiranemu procesu učenja, ki ga zastavlja racionalna-kritična deliberacija, ki kot taka subjekte spodbuja, da zavzamejo bolj argumentirana in k javnosti orientirana stališča.

Ko deliberacija poteka v spletnem okolju, je konsenz težje dosegljiv. V spletnem okolju se namreč identitete oblikujejo drugače, so fluidne in mobilne. Z zmanjšano stopnjo znakov statusa internet spodbuja nestrinjanje in z decentralizirano komunikacijo krepi demokracijo (Papacharissi 2004, 269).

Dahlberg opozarja še na en vidik razumevanja vloge konsenza – povezanost konsenza z asimetričnostjo odnosov moči in marginalizacijo. Vsak konsenz je vsaj deloma rezultat hegemonije in način stabilizacije pomena s pomočjo kulturne dominacije ter izključevanja. Četudi deliberacija predpostavlja popolno vključenost in enakost, je pri oblikovanju konsenza na delu diferenciacija med oblastnimi in podrejenimi diskurzi ter med dominantnimi in marginaliziranimi identitetami (Mouffe v Dahlberg 2007a, 835; Fraser v Dahlberg 2007a, 835; Dahlberg 2007a).

3.2 ZNAČILNOSTI RAZPRAVLJAVCEV V DELIBERATIVNEM KOMUNICIRANJU

3.2.1 Iskrenost

Deliberacija predpostavlja, da je udeleženec odkrit in da so komunikativna dejanja zavezana resnicoljubnosti (Dahlberg 2004, 8). Obstajati mora torej skladnost med tistim, kar imajo sodelujoči v mislih in tistim, kar izrečejo. Obenem morajo zavrniti vsako zavajanje ostalih udeležencev kot tudi samega sebe ter se truditi, da drugim postanejo poznane in jasne vse relevantne informacije, četudi se nanašajo na notranje vzgibe posameznika, torej njegove potrebe, želje, namene in interese (Habermas v Dahlberg 2004, 9). Gastil (2008, 10) tudi dodaja, da moramo vsakogar obravnavati kot kompetentnega in odkritega posameznika, vse dokler se ne izkaže drugače.

Ko pa govorimo o iskrenosti posameznikov v komunikaciji, posredovani prek spleta, nikakor ne moremo mimo anonimnosti, s katero je splet močno zaznamovan. Anonimnost pomaga preseči identitetne meje ter omogoča bolj svobodno in odprto komunikacijo. Anonimnost torej lahko spodbuja bolj odkrito in iskreno izmenjavo idej (Papacharissi 2002, 16). Coleman in Blumler ugotavljata, da obstaja več raziskav, ki potrjujejo, da zmanjšanost socialnih ključev v spletnih interakcijah koristi tistim družbenim skupinam, ki so bile tradicionalno najbolj ignorirane, nespoštovane in tihe. Zmanjšuje se namreč verjetnost presoj zgolj glede na

to, kdo je govornik in povečuje presojanje glede na vsebino povedanega (Coleman in Blumler 2009, 27–28, 33).

Za doseganje idealne deliberacije je nujno, da udeleženec opusti svoje zasebne preference in postane javno orientiran državljan. Javni značaj razprave s pomočjo interneta (in javnost njegovega imena) vodi v samocenzuro in omejeno izražanje sebičnih argumentov (Elster 1997, 12; Chambers 2004, 390–392). Zdi se torej, da anonimnost posamezniku v večji meri omogoča usmerjenost k lastnim interesom, ne da bi ob tem upošteval tudi poglede vseh ostalih, ki se jih zadeva dotika, ter obenem krepi fluidnost in mobilnost identitet (Papacharissi 2002, 18). Hkrati obstaja psihološka težava izražanja nelastnih preferenc, ne da bi se z njimi strinjali, kar posameznika vodi v redukcijo disonance med povedanim in lastnim prepričanjem ter zato tudi v postopno privzemanje norme skupnega dobrega (Elster 1997, 12).

Prav zato je Dahlberg (2001b, 626) jasen – demokratična deliberacija na spletu mora od udeležencev zahtevati, da svoja sporočila podpišejo s svojim točnim imenom in priimkom ter da morata biti nadalje dostopni tudi informaciji o elektronskem naslovu in kraju bivanja. Pravila naj tudi prepovedujejo uporabo psevdonimov, anonimnih sporočil in zlorabo identitet.

3.2.2 Zahteve idealne vloge

Deliberacija od udeležencev tudi zahteva, da se poskušajo vživeti v položaj vseh, ki jih problem potencialno zadeva in da premislijo situacijo s perspektive drugih. Udeleženci razprave poskušajo razumeti različnost in hkrati doseči njeno razumevanje, ne pa je zanemariti ali obiti. Omenjeni premislek se začne z natančnim poslušanjem, ko je pozornost usmerjena tako k vsebini govornikovih besed kot tudi k njegovi osebnosti in izkušnjam. Podobno se razpravljavci tudi v vlogi govornika trudijo komunicirati na način, ki bi bil sogovorniku najbolj razumljiv. Deliberacija torej vključuje tako pravico govoriti kot tudi pravico razumeti in nadalje zahteva vzdrževanje spoštovanja do sebe in ostalih, kar pomeni predvsem upoštevanje, da je vsak udeleženec posameznik s svojimi individualnimi pričakovanji in osebnimi strahovi. Če tudi sogovornik ne izkazuje spoštovanja, se pričakuje, da bo govorec ohranil prijaznost (Dahlberg 2004; Habermas v Dahlberg 2004; McCarthy v Dahlberg 2004, 8; Barber v Gastil 2008, 20; Gastil 2008).

Za spletno komunikacijo pogosto velja prav nasprotno. Tehnološki potencial za globalno komuniciranje prek interneta ne zagotavlja, da se bodo ljudje z različnimi kulturnimi ozadji tudi bolje (če sploh) razumeli (Hill in Hughes v Papacharissi 2002, 16). Nekateri avtorji

izražajo zaskrbljenost nad tem, da udeleženci spletnih diskusij ne čutijo odgovornosti drug do drugega in svojih odzivov ne prilagajajo izraženim stališčem drugih (Wilhelm v Strandberg 2008, 75). Kot posledica odsotnosti neposrednega »face to face« konteksta spletna komunikacija pogosto služi sproščanju čustev in izražanju nepremišljenih mnenj. Zlasti ko so uporabniki anonimni, pa se lahko uresničuje tudi v oblikah retorične diskreditacije sogovornikov, zaničevanju drugih, zmerjanju, nestrpnosti do drugačnih, verbalnem nasilju ipd. (Stivale v Papacharissi 2004, 269; Oblak 2003a, 123; Papacharissi 2004).

Zdi se torej, da udeleženci deliberacije v »online« okolju lažje uveljavijo svojo pravico govoriti kot v »offline« okolju, a imajo ob tem večje težave z upoštevanjem pravice razumeti. Spletna diskusija je namreč večinoma omejena na verbalno komunikacijo, kar zahteva od posameznikov natančno branje in jih odteguje od pomoči neverbalnih ključev. Toda prav ta ista zahteva po branju asinhronih odzivov pomeni tudi nujnost minimalne stopnje razumevanja zapisanega komentarja za oblikovanje naslednjega lastnega odziva (Jankowski in van Os v Strandberg 2008, 75). Papacharissi (2004) obenem optimistično ugotavlja, da nespametno obnašanje v spletnih razpravah ne prevladuje in, kar je pomembno, pogosto mu sledi opravičilo, torej lahko sklepamo na refleksivnost posameznikov.

Pomembno je tudi poudariti, da navkljub poskusom verbalne manipulacije v spletni diskusiji lahko opazimo formalna pravila izvrševanja svobode govora (Benson v Papacharissi 2004, 270). Da bi se približali idealom deliberacije, je najprej potrebno oblikovati splošna pravila, ki utrjujejo način komuniciranja, organizirajo in strukturirajo diskusijo ter vzdržujejo varno in spoštljivo okolje. Nadalje pa je nujno, da posamezniki pravila ponotranjijo ter razvijejo občutek odgovornosti za aktivno in tvorno sodelovanje v razpravi. Demokratična deliberacija nikakor ni impulzivno prerekanje brez omejitev, ampak temelji na transparentnih pravilih razprave, zaradi katerih ljudje razpravljajo bolj svobodno (Oblak 2003a, 127; Dahlberg 2007b, 53; Street in Wright v Ramsey 2010, 93; Dahlberg 2001b; Coleman in Blumer 2009, 40).

3.2.3 Refleksivnost

Deliberacija nadalje zahteva, da udeleženci kritično vrednotijo svoje začetno preferenčno stališče in ga lahko tudi presežejo (Habermas v Dahlberg, 7). Gre za pripravljenost dvomiti v svoj pogled ter ga spremeniti glede na relevantnost drugih trditev in argumentov. Deliberacija

torej predpostavlja refleksivnost – kritično evalvacijo posameznikovih vrednot, predpostavk in interesov v luči vseh relevantnih trditev in argumentov (Dahlberg 2004, 8).

Dahlberg (2004, 8) tudi ugotavlja, da refleksivnost pogojuje, a ne zagotavlja komunikativna kompetentnost, ki se nanaša na zmožnost kritične distance do lastnega stališča pred vstopom v deliberacijo. Refleksivnost je odvisna predvsem od posameznikove zainteresiranosti zanjo, vendar jo nekateri dejavniki spletne diskusije lahko okrepijo.

Ker gre pri spletni deliberaciji za *javno* zagovarjanje rešitev, to neposredno pomeni tudi določeno stopnjo distance od zasebnega mnenja. Ko posamezniki javno izražajo mnenje, morajo premisliti svoje prepričanje in argumente, da lahko svoje stališče natančno predstavijo, ga zagovarjajo in ob tem upoštevajo možna nasprotna mnenja. Obenem bodo težko izrazili tiste rešitve, ki prinašajo dobro zgolj posamezniku ali manjšini, še zlasti če se identificirajo. Javni značaj deliberacije posameznika vodi v premislek o skupnem dobrem, čemur sledi samoomejevanje v izražanju mnenja in argumentaciji (Elster 1997; Chambers 2004). Jankowski in van Os (v Strandberg 2008, 75) tudi dodajata, da asinhrona komunikacija zahteva branje in torej vsaj minimalno refleksijo pred odgovorom.

4 RAZISKOVANJE DELIBERATIVNOSTI SPLETNIH POLITIČNIH RAZPRAV

4.1 RAZISKOVALNO VPRAŠANJE IN HIPOTEZA

Orodje predlagam.vladi.si omogoča državljanom Republike Slovenije, da se intenzivno vključijo v izmenjavo mnenj in oblikovanje politik na vladni ravni. Z orodjem lahko opozorijo na probleme in izpostavijo zadeve, zlasti tiste, ki jih vlada sicer ne obravnava ter predlagajo rešitve (UKOM 2009). Najpomembnejša značilnost orodja pa je predvsem zavezanost ministrstev in vladnih služb, da posredovane predloge premislijo in analizirajo ter pripravijo ustrezen odgovor. Skladno s pravili orodja je torej zagotovljeno, da so predlogi prebrani in analizirani s strani pristojne službe. Eden ključnih pomislekov, ko govorimo o spletnih političnih razpravah in izražanju mnenja, je namreč prav moč besed in njihova zmožnost, da vplivajo na spremembe znotraj specifičnega političnega sistema (Papacharissi 2002, 16), kar je pri predlagam.vladi.si (vsaj teoretično) zagotovljeno.

Če je vplivanje na politične odločitve prek predlagam.vladi.si torej mogoče doseči, ostaja nerešeno pomembno vprašanje: v kolikšni meri se uspešnost in moč posredovanih predlogov povečuje s približevanjem demokratičnim zahtevam idealne deliberacije. Zastavljam hipotezo, da razširjenost deliberacije v razpravi povečuje uspešnost predloga, objavljenega na predlagam.vladi.si. Deliberacija je natančno proučevanje problema in doseganje dobro argumentirane rešitve kot rezultat različnih stališč, izpostavljenih v inkluzivni in spoštljivi razpravi (Barber v Gastil 2008, 8). Če so državljani iskreni, reflektivni in sledijo zahtevam idealne vloge, bodo njihovi predlogi bolje sprejeti v pristojnih vladnih organih. Podobno pozitivno na uspešnost predloga vpliva doseganje konsenza v razpravi, enakost in vključenost državljanov ter intenzivna izmenjava argumentiranih trditev in kritik med njimi. Predlogi, objavljeni na predlagam.vladi.si, so uspešni, če jih pristojni organi v pozitivnem odgovoru opredelijo kot vključene v proces oblikovanja politik.

4.2 OPIS METODE IN VZORCA TER OPERACIONALIZACIJA HIPOTEZE

Razširjenost deliberacije v spletnih političnih razpravah bom proučevala s kombinacijo dveh metod. Prvi del bo vključeval poglobljeno analizo spletnega orodja predlagam.vladi.si. V središču analize bodo tiste lastnosti orodja, ki so relevantne za intenzivnost dimenzij deliberacije. Analizirala bom arhitekturo spletnega mesta s stališča razkrivanja identitete in

doseganja konsenza, pravila spletnega orodja ter njihov prispevek k iskrenosti in prevzemanju idealnih vlog ter proučila doseganje vključenosti in enakosti s pomočjo demografskih podatkov uporabnikov.

Drugi del analize je kombinacija štetja in analize vsebine razprav ter pripadajočih predlogov, za katere so pristojni organi posredovali odgovore v prvem letu delovanja portala predlagam.vladi.si (11. november 2009 – 12. november 2010). Urad vlade za komuniciranje je v tem obdobju delovanja od pristojnih vladnih služb prejel 235 odgovorov na posredovane predloge. V 11 primerih je bil odgovor pozitiven in predlog sprejet, 31 odgovorov je opredelilo predlog kot možno rešitev, 77 odzivov pa je bilo negativnih. Strukturiran slučajni vzorec vključuje 60 predlogov², vzorec komentarjev pa je sestavljen iz razprav 30 predlogov, to je v celoti 266 komentarjev³. Seznam analiziranih predlogov glej v prilogi A.

Za opredeljen vzorec predlogov sem kodirala nekatere splošne značilnosti predlogov (in posameznih pripadajočih razprav) ter intenzivnost enakosti in vključenosti. Na vzorcu komentarjev sem analizirala, v kolikšni meri se približujejo zahtevam idealne vloge. Na obeh opredeljenih vzorcih pa sem nadalje proučila še raven izmenjave in kritike argumentiranih trditev ter iskrenost in reflektivnost. Seznam spremenljivk in opredelitev indikatorjev sta predstavljena v tabeli 4.1⁴. Analiza je vključevala tudi testiranje povezanosti med spremenljivkami s pomočjo statistike χ^2 in Crosstabs funkcije v SPSS programu (Kropivnik in drugi 2006, 33).

---

² V vzorec sem zbrala 10 predlogov s pozitivnim odgovorom pristojnega organa in približno polovico predlogov iz ostalih dveh skupin. Omenjeni polovici sta bili izbrani tako, da sem predloge razvrstila po datumu posredovanja pristojnemu organu in v vzorec vključila vsak drugi predlog (35 predlogov, ki so dobili negativni odgovor in 15 predlogov, ki so bili sprejeti kot ena izmed možnih rešitev).

³ Vzorec komentarjev je bil izbran na temelju polovice vseh analiziranih predlogov (samo 30 predlogov). Vključeni so bili vsi komentarji iz razprav 17 zavrnjenih predlogov, 8 predlogov, sprejetih kot možna rešitev in 5 sprejetih predlogov. Zmanjšanje vzorca je bilo na tej točki nujno, saj je bilo znotraj nekaterih predlogov objavljenih več kot 400 komentarjev.

⁴ Za natančnejše opredelitve in navedbo vrednosti posameznih indikatorjev glej kodirno knjigo v prilogi B.

Tabela 4.1: Opredelitev spremenljivk in indikatorjev za posamezne dimenzije deliberacije

Spremenljivka	Indikatorji	Operacionalizacija
Splošno		
Tema predloga	Vsebinsko področje predloga	Kategorija predloga ⁵
Intenzivnost predloga	Stopnja vključevanja uporabnikov	Število objavljenih in izbranih komentarjev
		Število komentatorjev
		Število komentatorjev, ki so predlog podprli
		Število vseh glasovalcev
		Število glasovalcev, ki so predlog podprli
Avtorstvo	Lastnosti predlagateljev	Identiteta predlagatelja
		Spol
	Lastnosti komentatorjev	Odnos do vlade ⁶
		Spol
Enakost in vključenost		
Monopolizacija razprave	Intenzivnost dominacije razpravljavcev	Število komentarjev na komentatorja ⁷
		Število komentarjev z 1, 2, 3, 4, 5 ali več komentarji ⁸
Vključenost	Stopnja vključenosti glasovalcev v razpravo	Razlika med številom glasovalcev in številom komentatorjev
Izmenjava in kritika argumentiranih trditev		
Argumentiranost predlogov	Stopnja rabe argumentov	Število predlogov, podkrepjenih z argumentom
		Vrsta argumenta ⁹
Argumentiranost komentarjev	Stopnja rabe argumentov	Število komentarjev z izraženim stališčem ali mnenjem komentatorja
		Intenzivnost argumentacije ¹⁰
Recipročnost	Stopnja navezovanja na druge izjave	Recipročnost predlogov
		Recipročnost komentarjev ¹¹
Iskrenost		
Anonimnost ¹²	Stopnja razkritosti identitete	Anonimnost predlagateljev

⁵ Povzeto po predlagam.vladi.si. Moderatorji orodja predlagam.vladi.si vsakemu predlogu glede na njegovo vsebino pripišejo ustrezno kategorijo.

⁶ Aplikacija definicij pro- in antivladnih sporočil (Hill in Hughes 1998, 84).

⁷ Povzeto po Bentivegna (1998) in Strandberg (2005).

⁸ Povzeto po Bentivegna (1998) in Strandberg (2005).

⁹ Sinteza operacionalizacij po Jensenu (2003) in Lebarjevi (2010).

¹⁰ Kombinacija operacionalizacije Strandberga (2008) in Jensena (2003).

¹¹ Nadgradnja operacionalizacije, ki jo je definirala Jensen (2003, 356–357) in razširila Lebarjeva (2010).

		Anonimnost glasovalcev
		Anonimnost komentatorjev
Zahteve idealne vloge		
Sovražnost	Intenzivnost verbalnih napadov	4-stopenjska lestvica ¹³
Krepitev razumevanja	Stopnja pojasnjevalne vloge v izjavah	Komentar poziva k pojasnilu
		Komentar pojasnjuje
Vživljanje v druge	Razkrivanje položaja drugih	Izpostavljanje stališč drugih
Refleksivnost		
Refleksivnost predlagateljev	Stopnja kritičnosti do lastnega mnenja	Število objav sprememb predlogov ¹⁴
		Vsebina sprememb
Refleksivnost komentatorjev	Način upoštevanja ostalih izjav ¹⁵	

4.3 ORODJE PREDLAGAM.VLADI.SI

Izvedbo projekta spletnega orodja predlagam.vladi.si je julija 2009 potrdila Vlada Republike Slovenije in Uradu Vlade Republike Slovenije za komuniciranje naložila, da projekt izvede in z orodjem po javni objavi tudi upravlja. Predlagam.vladi.si je začel delovati 11. novembra 2009. Orodje je nadgradnja estonskega projekta TID + (Today I Decide), ki v Estoniji deluje od leta 2001 (UKOM 2010a).

Osnovni namen orodja je spodbuditi prebivalce Slovenije k intenzivnejši izmenjavi mnenj in pobud ter jih v večji meri vključiti v oblikovanje politik na vladni ravni. Predlagam.vladi.si je (bil) opredeljen kot nov komunikacijski kanal med državljani in državo, državo in državljani ter med državljani samimi. S pomočjo orodja lahko državljani samostojno opredelijo problem, predstavijo predlog za njegovo reševanje in zberejo potrebno podporo za posredovanje

¹² Pomembno je opozoriti tudi na omejitve, ki izhajajo iz takega načina merjenja. Kot je bilo že izpostavljeno, splet z omogočanjem anonimnosti ponuja možnost preseganja dejanskih identitet in tudi fluidnost le-teh. Obstaja torej možnost, da gre z izbiro specifičnega uporabniškega imena le za deklarativno razkrivanje identitete, ki ni dejanska, kar lahko velja tako za posameznike kot tudi skupine in organizacije. Ko bom torej merila anonimnost, bom predpostavljala, da uporabniki upoštevajo pravila orodja predlagam.vladi.si, ki jim prepovedujejo izdajanje za kakšno drugo osebo in se ob tem tudi zavedala, da se pravilo v celoti zagotovo ne realizira.

¹³ Lestvica, opredeljena po Gottschalk in Gleser (1969).

¹⁴ Orodje predlagam.vladi.si dopušča, da predlagatelj svoj prvotni predlog prosto spreminja prvih petnajst dni po objavi.

¹⁵ Povzeto po Jensen (2003), uporabi tudi Lebarjeva (2010).

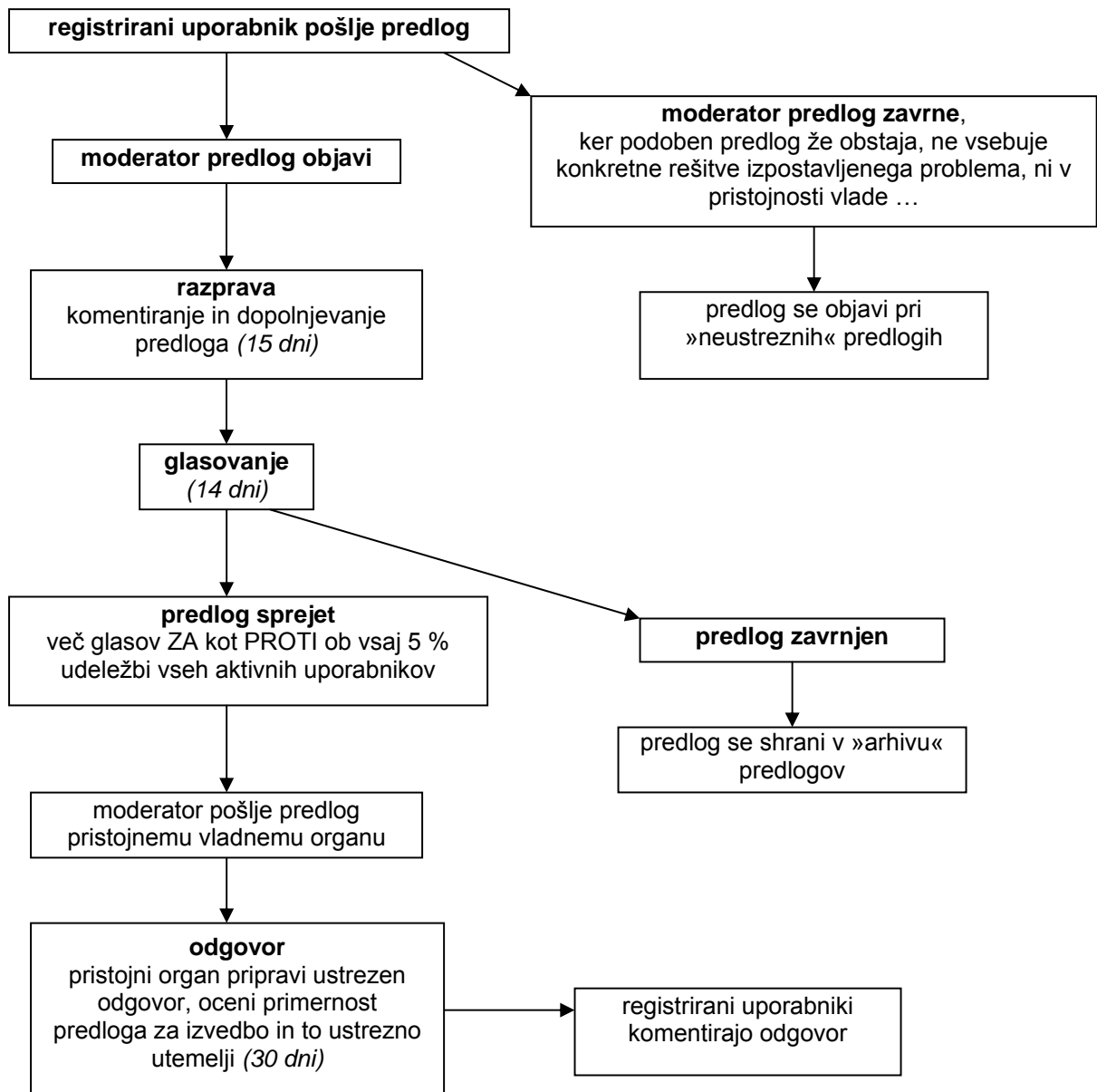
njihovega predloga pristojnemu vladnemu organu. Na ta način predlagam.vladi.si cilja k doseganju večje participacije in neposrednega sodelovanja posameznikov in civilne družbe pri oblikovanju vladnih politik, okreptvi dialoga med civilno družbo in državo, vzpostavljanju sistema opozarjanja na pojav določenega družbenega problema in oblikovanju kreativnih rešitev (UKOM 2009).

Vsak državljan, ki je imetnik aktivnega e-poštnega naslova, lahko ustvari uporabniški račun in tako pridobi možnost, da objavlja predloge, komentarje in glasuje¹⁶. Predlogi, ki se skladajo s pravili predlagam.vladi.si, so javno objavljeni in sledijo poti, kot je prikazana na sliki 1. V razpravo se lahko vključi tudi pristojni organ, ki mora, če je predlog sprejet, pripraviti odgovor z analizo zadeve, zgodovino njene ureditve, oceno predloga in argumenti o njegovi (ne)primernosti. Če je predlog sprejet v nadaljnjo obravnavo, mora odgovor vsebovati predvidene postopke za njegovo uveljavitev (UKOM 2009; UKOM 2010b).

---

¹⁶ Neregistrirani obiskovalci lahko prebirajo vse objave, ne morejo pa ustvarjati svojih vnosov.

Slika 4.1: Pot predloga

Vir: Povzeto po UKOM (2010a).

Na predlagam.vladi.si je bilo med 11. novembrom 2009 in 12. novembrom 2010, torej v prvem letu delovanja, zabeleženih 102225 obiskov¹⁷ in 439101 ogledov strani¹⁸, kar pomeni povprečno 280 obiskov in 1203 ogledov dnevno. Uporabnik torej obisku predlagam.vladi.si

¹⁷ Obisk strani predstavlja vse aktivnosti enega obiskovalca po obisku spletnega orodja, od trenutka, ko je na stran prišel, do trenutka, ko jo zapusti oziroma je več kot 30 minut neaktiven.

¹⁸ Ogled strani predstavlja en ogled posamezne strani, ki so del spletnega mesta.

nameni v povprečju 3 minute in 46 sekund ter si v povprečju ogleda 4,3 strani. V enem letu se je registriralo 2897 uporabnikov, ki so podali 1201 predlogov, objavili 7021 komentarjev in oddali 11521 glasov. Urad vlade za komuniciranje je pristojnim vladnim organom posredoval 251 predlogov, največ ministrstvu za delo, družino in socialne zadeve, ministrstvu za promet, ministrstvu za finance in ministrstvu za gospodarstvo, najmanj pa uradu za intelektualno lastnino, ministrstvu za zunanje zadeve in službi vlade za zakonodajo.

V prvem letu delovanja je urad vlade za komuniciranje prejel 235 odgovorov, od tega le 53 % v skladu s sklepom postavljenem 20-dnevnem roku¹⁹ (UKOM 2010b). Vsebina odgovora razkriva, kako uspešno se bo predlog vključil v oblikovanje politik. Ločitev med sprejetimi predlogi, za katere je pristojni organ podal pozitiven odgovor in se torej vključujejo v politiko oziroma prinašajo dopolnitev zakonov, zavrnjenimi predlogi z negativnim odgovorom ter pogojno sprejetimi predlogi, ki so opredeljeni kot ena izmed možnih rešitev problema (UKOM 2010b), omogoča pregledno merjenje uspešnosti predloga, kategorizacijo predlogov in primerjavo rezultatov med skupinami predlogov z namenom preverjanja zastavljene hipoteze.

4.4 REZULTATI RAZISKAVE

4.4.1 Deliberativnost razprav

4.4.1.1 Teme predlogov

Med sprejetimi predlogi, zavrnjenimi predlogi in predlogi kot možnimi rešitvami je mogoče opaziti razliko v vsebinskih področjih. Tako med zavrnjenimi kot tudi sprejetimi predlogi je največ tistih s področja *prometa* (20 %). Enako pogosto se sprejeti predlogi ukvarjajo tudi z *davki in financami* ter *javno upravo*. V skupini predlogov kot možnih rešitev je največ predlogov opredeljenih za področje *notranjih zadev* (20 %). Skupina sprejetih predlogov nima predlogov s področij *kmetijstva*, *notranjih in socialnih zadev* ter *visokega šolstva in znanosti*, medtem ko se predlogi kot možne rešitve ne ukvarjajo s *šolstvom* in *splošnimi zadevami*. V nobeni od skupin tudi ni predlogov za področji *okolja in prostora* ter *pravosodja*. Področje, ki je najmanj pogosto zastopano, je *kultura* (3 % sprejetih predlogov in ni zastopano v ostalih dveh skupinah).

---

¹⁹ Pristojni organi so v povprečju pripravili odgovor v 23,9 dneh po prejemu predloga v reševanje.

4.4.1.2 Enakost in vključenost

Prva značilnost deliberacije se nanaša na enakost in vključenost državljanov. Da bi urad vlade za komuniciranje pridobil podatke o strukturi uporabnikov portala predlagam.vladi.si, je na spletni strani orodja med 2. in 6. decembrom 2010²⁰ objavil spletno anketo. Rezultati ankete kažejo, kako enakovredno so v politično razpravo vključene posamezne starostne, izobrazbene in poklicne skupine. Razširjenost uporabe orodja po starosti narašča in doseže največjo vrednost v skupini uporabnikov, starih med 35 in 44 let, ki predstavljajo slabo četrtino vseh uporabnikov in so najbolj množično zastopana starostna skupina. Uporabniki iz višjih starostnih skupin so z višjo starostjo vse manj zastopani. Rezultati so tudi pokazali, da ima največ uporabnikov visoko stopnjo izobrazbe ali več (dobrih 34 odstotkov), z dobrimi 30 odstotki sledi skupina uporabnikov s srednjo stopnjo izobrazbe, najmanj je uporabnikov z osnovnošolsko izobrazbo in le nekaj več kot 10 odstotkov tistih z višjo stopnjo izobrazbe. Glede na status je razširjenost uporabe orodja največja med zaposlenimi v gospodarstvu (dobrih 20 odstotkov), sledijo zaposleni v javnem sektorju. Manjša je zastopanost študentov in dijakov, upokojujencev ter samozaposlenih (UKOM 2010b).

S pomočjo analize razprav je bilo nadalje ugotovljeno, kako intenzivno so uporabniki portala vključeni v komentiranje in glasovanje. Rezultati, ki jih prikazuje tabela 4.2, kažejo, da je tistih glasovalcev, ki ostajajo na ravni prebiranja predlogov in komentarjev ter torej ne postanejo tudi komentatorji, največ v sprejetih predlogih (33 %). Komentator v zavrženih predlogih poda največ komentarjev (v povprečju 1,6 komentarja), kar nakazuje na večjo težnjo po monopolizaciji komentatorjev v tej skupini v primerjavi z ostalimi dvema skupinama. Visoka raven monopolizacije komentatorjev v skupini zavrženih predlogov je razvidna tudi iz največjega deleža komentatorjev (glede na ostali dve skupini), ki so v posamezni razpravi objavili tri komentarje ali več (skupaj 15 %).

---

²⁰ Vzorec uporabnikov, ki je odgovarjal na vprašanj o starosti, izobrazbi in statusu je 218.

Tabela 4.2: Vključenost in monopolizacija razprave v zavrjenih predlogih, predlogih kot možnih rešitvah in sprejetih predlogih²¹

	Zavrjeni predlogi	Predlogi kot možne rešitve	Sprejeti predlogi
	n = 1056	n = 781	n = 229
Število in delež glasovalcev, ki se ne vključi v razpravo	260 25 %	95 12 %	75 33 %
Povprečno število komentarjev na komentatorja	1,6	1,2	1,4
	n = 97	n = 45	n = 42
Število in delež komentatorjev z 1 komentarjem	77 79 %	39 87 %	32 76 %
Število in delež komentatorjev z 2 komentarjema	5 5 %	4 9 %	6 14 %
Število in delež komentatorjev s 3 komentarji	9 9 %	1 2 %	2 5 %
Število in delež komentatorjev s 4 komentarji	3 3 %	0	1 2 %
Število in delež komentatorjev s 5 komentarji ali več	3 3 %	1 2 %	1 2 %
Skupaj	100 %	100 %	100 %
Statistično značilna povezanost z uspešnostjo predloga ne obstaja (sig. > 0,050).			

4.4.1.3 Izmenjava in kritika argumentiranih trditev

Raziskovanje deliberacije sem nadaljevala z dimenzijo izmenjave in kritike argumentiranih trditev, kjer je bila v središču razširjenost argumentacije in recipročnost.

Kot kažejo rezultati v tabeli 4.3, je večina predlogov argumentiranih, pri čemer je med posameznimi skupinami opaziti manjše razlike v strukturi argumentacije. V skupini zavrjenih predlogov argumentiranost izhaja iz statusa predlagatelja, njegovih izkušenj in vrednot (85 %), načina ureditve problema v drugih občinah, regijah ali državah (66 %) in iz pomanjkljivosti obstoječe zakonodaje (44 %). Argumentacija na temelju posameznikovega statusa je podobno na prvem mestu tudi v sprejetih predlogih (80 %), sledijo argumenti, ki izhajajo iz pomanjkljivosti obstoječe zakonodaje (50 %) in statističnih podatkov (30 %). Vir

²¹ Podatki, zbrani na vzorcu komentarjev. Glej opombo 3.

argumentacije predstavljajo tudi mediji; najmanj pogosto v skupini zavrnenih in najbolj pogosto v skupini sprejetih, kjer kar 30 % predlogov vključuje sklicevanje na objavo bodisi v spletnem bodisi v klasičnem mediju. Nasprotno v sprejetih predlogih ni uporabe argumentacije, ki bi temeljila na znanstvenem ali strokovnem viru, kar pa je sicer v uporabi pri ostalih dveh skupinah.

Tabela 4.3: Argumentiranost zavrnenih predlogov, predlogov kot možnih rešitev in sprejetih predlogov

	Zavrneni predlogi (n = 34)		Predlogi kot možne rešitve (n = 14)		Sprejeti predlogi (n = 10)	
	Da	Ne	Da	Ne	Da	Ne
Argumentacija temelji na statusu predlagatelja, njegovih izkušnjah in vrednotah	29 85 %	5 15 %	11 79 %	3 21 %	8 80 %	2 20 %
Argumentacija temelji na pomanjkljivosti obstoječe zakonodaje	15 44 %	19 66 %	8 57 %	6 43 %	5 50 %	5 50 %
Argumentacija temelji na statističnih podatkih	9 27 %	25 73 %	4 29 %	10 71 %	3 30 %	7 70 %
Argumentacija temelji na načinu ureditve problema v drugih občinah, regijah, državah	19 66 %	15 44 %	4 29 %	10 71 %	2 20 %	8 80 %
Argumentacija temelji na objavi v spletnem mediju	2 6 %	32 94 %	2 14 %	12 86 %	2 20 %	8 80 %
Argumentacija temelji na viru s spletno povezavo	7 21 %	27 79 %	3 21 %	11 79 %	2 20 %	8 80 %
Argumentacija temelji na objavi v klasičnem mediju	3 9 %	31 91 %	2 14 %	12 86 %	1 10 %	9 90 %
Argumentacija temelji na znanstveni knjigi ali članku	3 9 %	31 91 %	2 14 %	12 86 %	0	10 100 %
Argumentacija temelji na izjavi strokovnjaka	3 9 %	31 91 %	2 14 %	12 86 %	0	10 100 %

Statistično značilna povezanost posamezne vrste argumentacije z uspešnostjo predloga ne obstaja (sig. > 0,050).

Argumentiranost sem opazovala tudi na ravni komentarjev. Pogostost izražanja mnenja v komentarjih je najnižja v sprejetih predlogih (82 %), najvišja pa v predlogih kot možnih rešitvah (87 %), 85 % pa znaša v zavrnenih predlogih. Podobno je v skupini sprejetih predlogov največ komentarjev, ki ne vsebujejo argumenta (23 %). Vse tri skupine imajo približno enak delež komentarjev, ki se sklicujejo ali navajajo argument, predhodno že opredeljen v razpravi. Sprejeti predlogi imajo 43 % komentarjev z notranjo utemeljitvijo, kar

vključuje argumentacijo, ki izhaja iz komentatorjevih stališč, izkušenj, vrednot in položaja ter samo 25 % komentarjev z zunanjo utemeljitvijo, kar vključuje argumentacijo, ki uporablja zunanje vire in izhaja iz dejstev, statističnih podatkov, medijskih objav, znanstvenih člankov in izjav strokovnjakov. V ostalih dveh skupinah je razlika v deležih komentarjev z zunanjo in notranjo utemeljitvijo manjša (glej tabelo 4.4).

Tabela 4.4: Argumentiranost komentarjev na zavrjene predloge, predloge kot možne rešitve in sprejete predloge

	Zavrjeni predlogi (n = 155)	Predlogi kot možne rešitve (n = 55)	Sprejeti predlogi (n = 56)
Komentarji brez argumenta	33 21 %	11 20 %	13 23 %
Komentarji z argumentom, ki je bil predhodno že opredeljen	15 10 %	5 9 %	5 9 %
Komentarji z notranjo utemeljitvijo	60 39 %	21 38 %	24 43 %
Komentarji z zunanjo utemeljitvijo	47 30 %	18 33 %	14 25 %
Skupaj	100 %	100 %	100 %
Statistično značilna povezanost z uspešnostjo predloga ne obstaja (sig. > 0,050).			

Drugi del iste dimenzije deliberacije se nanaša na izmenjavo in recipročnost v odnosu do drugih izjav. Zanimiv je rezultat, da je med zavrjenimi predlagatelji kar 14 % takih, ki so neposredno pozivali k sodelovanju in izboljšanju predloga, v ostalih dveh skupinah pa niti enega. Na vzorcu analiziranih komentarjev je največ tistih z monologom, ki se ne nanašajo na temo razprave v zavrjenih predlogih (4 %). Podobno je v isti skupini tudi največ komentarjev, ki so neposredno vezani na temo predloga in so razširjali debato, pojasnjevali problem ali odgovarjali na vprašanje (73 %). Največ komentarjev se oddaljujejo od teme predlogov kot možnih rešitev (40 %) (glej tabelo 4.5).

Tabela 4.5: Recipročnost zavrženih predlogov, predlogov kot možnih rešitev in sprejetih predlogov ter recipročnost komentarjev v posamezni skupini

	Zavrženi predlogi	Predlogi kot možne rešitve	Sprejeti predlogi
Število in delež komentarjev z monologom	6 4 %	1 2 %	1 2 %
Število in delež komentarjev, ki so neposredno vezani na temo predloga	114 73 %	32 58 %	39 70 %
Število in delež komentarjev, ki se oddaljujejo od teme predloga	35 23 %	22 40 %	16 28 %
Skupaj	100 %	100 %	100 %
Statistično značilna povezanost z uspešnostjo predloga ne obstaja (sig. > 0,050).			

4.4.1.4 Konsenz

Analiza orodja razkriva, da je doseganje konsenza na predlagam.vladi.si jasno določeno – o vsakem sprejetem predlogu se glasuje. Če je oddanih več glasov za kot proti ob vsaj 5 % udeležbi vseh aktivnih uporabnikov, potem je predlog prejet. Nekritična uporaba glasovanja v vseh predlogih pomeni odmik od ideala deliberativnosti. Deliberacija namreč predpostavlja, da je konsenz vedno mogoče doseči ob pogoju, da deliberacija poteka tako dolgo, kot je potrebno in da je dovolj odprta (Habermas v Dahlberg 2004, 11). Na predlagam.vladi.si pa deliberacija (pred začetkom glasovanja) ni časovno neomejena, pač pa se za vsak predlog glasovanje začne petnajst dni po objavi predloga in zaključi čez naslednja dva tedna. Toda hkrati prav prostor in čas za razpravo pred začetkom glasovanja predstavljata ključno značilnost deliberativnosti. Deliberativna razprava, ki se zaključi z glasovanjem, namreč ni zbiranje preferenc, ampak kolektivna odločitev deliberativnih izbir (Cohen 1997, 75).

4.4.2 Deliberativnost razpravljavcev

4.4.2.1 Spol

Na vzorcu 60 predlagateljev je mogoče ugotoviti, da prevladujejo posamezniki moškega spola (le v enem primeru med sprejetimi predlogi je bila predlagatelj nevladna institucija). Čeprav za več kot polovico predlagateljev iz imena ni mogoče razbrati spola (53 %), med sprejetimi predlagatelji prevladujejo moški (67 %). Posebej presenetljiva je statistično značilna povezanost med spolom komentatorja in uspešnostjo predloga, ki je nakazana v drugem delu

tabele 4.6 in ki ni bila predpostavljena pred raziskovanjem. V vseh treh skupinah predlogov je vključenih več komentatorjev moškega spola.

Tabela 4.6: Spol predlagateljev in komentatorjev v zavrjenih predlogih, predlogih kot možnih rešitvah in sprejetih predlogih

	Zavrjeni predlogi	Predlogi kot možne rešitve	Sprejeti predlogi
Predlagatelji	(n = 35)	(n = 15)	(n = 9)
Število in delež moških	13 37 %	8 53 %	6 67 %
Število in delež žensk	0	1 7 %	0
Spol ni razviden	22 63 %	6 40 %	3 33 %
Skupaj	100 %	100 %	100 %
Statistično značilna povezanost z uspešnostjo predloga ne obstaja (sig. > 0,050).			
Komentatorji	(n = 156)	(n = 54)	(n = 55)
Število in delež moških	38 24 %	23 43 %	12 22 %
Število in delež žensk	19 12 %	17 31 %	8 14 %
Spol ni razviden	99 64 %	14 26 %	35 64 %
Skupaj	100 %	100 %	100 %
Statistično značilna povezanost z uspešnostjo predloga obstaja (sig. = 0,000).			

4.4.2.2 Odnos do vlade in predloga

Rezultati analize kažejo, da se predlagatelji razlikujejo v odnosu do vlade in njene politike. Zanimiv je podatek, da je predlagateljev, ki zagovarjajo vlado in podpirajo njene ukrepe ter (spremenjeno) zakonodajo, v skupini zavrjenih predlogov nekoliko več (23 %) kot v ostalih dveh skupinah (20 %). 40 % predlagateljev predlogov kot možnih rešitev in enak delež predlagateljev sprejetih predlogov se opredeli proti vladi in (možnim) vladnim ukrepom (glej tabelo 4.7).

Tabela 4.7: Odnos do vlade predlagateljev v zavrnenih predlogih, predlogih kot možnih rešitvah in sprejetih predlogih

	Zavrneni predlogi (n = 35)	Predlogi kot možne rešitve (n = 15)	Sprejeti predlogi (n = 10)
Število in delež predlagateljev, ki podpirajo vlado	8 23 %	3 20 %	2 20 %
Število in delež predlagateljev, ki vladi nasprotujejo	9 26 %	6 40 %	4 40 %
Število in delež predlagateljev, ki se ne opredeli	18 51 %	6 40 %	4 40 %
Skupaj	100 %	100 %	100 %
Statistično značilna povezanost z uspešnostjo predloga ne obstaja (sig. > 0,050).			

Med skupinami predlogov je opaziti tudi zanimivo razliko v intenziteti podpore glasovalcev in komentarjev. Glasovalcev, ki podpirajo predlog, je v skupinah predlogov kot možnih rešitev (96 %) in sprejetih predlogov (92 %) več kot pa v skupini zavrnenih predlogov (84 %). V sprejetih predlogih je nadalje kar 57 % komentarjev, ki podpirajo predlog, medtem ko je v zavrnenih predlogih delež samo 35 %. Nakazuje se statistično značilna povezanost med komentatorjevo podporo predlogu v posamezni objavi komentarja in doseganjem sprejetosti predloga (glej tabelo 4.8).

Tabela 4.8: Odnos do predloga komentatorjev v zavrnenih predlogih, predlogih kot možnih rešitvah in sprejetih predlogih

	Zavrneni predlogi (n = 155)	Predlogi kot možna rešitev (n = 55)	Sprejeti predlogi (n = 56)
Število in % komentarjev, ki so predlog podprli	55 35 %	26 47 %	32 57 %
Število in % komentarjev, ki so predlog zavrnili	31 20 %	2 4 %	11 20 %
Število in % komentarjev, ki se niso opredelili	69 45 %	27 49 %	13 23 %
Skupaj	100 %	100 %	100 %
Statistično značilna povezanost z uspešnostjo predloga obstaja (sig. = 0,001).			

4.4.2.3 Iskrenost

Analiza predlagam.vladi.si razkriva, da na razširjenost iskrenosti vpliva tudi arhitektura spletnega orodja. Postopek registracije na predlagam.vladi.si od uporabnika zahteva, da opredeli nekatere svoje osebne podatke. Razkriti mora ime in priimek, elektronski naslov in uporabniško ime, toda hkrati se odloči, ali se bo ob svojih komentarjih, predlogih in v postopkih glasovanja identificiral bodisi s svojim imenom in priimkom bodisi z uporabniškim imenom. Tako se lahko sam odloči, kolikšno stopnjo anonimnosti bo ohranil. Obenem se uporabnik ob registraciji zaveže, da bo upošteval pravila spletnega orodja predlagam.vladi.si (Vlada RS 2010), torej ne bo navajal lažnih ali zavajajočih podatkov, se ne bo predstavljal oziroma izdajal za kakšno drugo osebo in bo uporabljal izključno lasten uporabniški račun. Pravila tudi eksplicitno prepovedujejo kreiranje več uporabniških računov s strani enega uporabnika.

Raven iskrenosti sem nadalje proučevala posredno prek stopnje anonimnosti predlagateljev, komentatorjev in glasovalcev. Kot je razvidno iz tabele 4.9, je največ anonimnih predlagateljev (80 %) in komentatorjev (77 %), to je tistih, ki se predstavljajo z vzdevkom, v skupini zavrnjenih predlogov. V isti skupini je tudi največ glasovalcev, ki so uporabili možnost anonimnega glasu in niso razkrili niti svojega vzdevka. Skupina predlogov kot možnih rešitev ima največ razkritih, to je tistih, ki so se predstavljali z lastnim imenom in priimkom. V tej skupini je 20 % razkritih predlagateljev, 17 % razkritih komentatorjev in 26 % razkritih glasovalcev. Spremenljivke anonimnost predlagateljev, komentatorjev in glasovalcev so statistično značilno povezane z uspešnostjo predloga, kar pomeni da razkritosti predlagateljev, komentatorjev in glasovalcev spodbujajo sprejetje predloga.

Tabela 4.9: Anonimnost predlagateljev, komentatorjev in glasovalcev v zavrnjenih predlogih, predlogih kot možnih rešitvah in sprejetih predlogih

	Zavrnjeni predlogi	Predlogi kot možne rešitve	Sprejeti predlogi
Predlagatelji	n = 35	n = 15	n = 10
Anonimni	28 80 %	7 47 %	4 40 %
Delno razkriti	1 3 %	5 33 %	5 50 %
Razkriti	6 17 %	3 20 %	1 10 %

Skupaj	100 %	100 %	100 %
Statistično značilna povezanost z uspešnostjo predloga obstaja (sig. = 0,004).			
Komentatorji	n = 156	n = 54	n = 55
Anonimni	120 77 %	19 35 %	33 60 %
Delno razkriti	31 20 %	26 48 %	20 36 %
Razkriti	5 3 %	9 17 %	2 4 %
Skupaj	100 %	100 %	100 %
Statistično značilna povezanost z uspešnostjo predloga obstaja (sig. = 0,000).			
Glasovalci	n = 1056	n = 781	n = 229
Anonimni glas	117 11 %	35 5 %	19 8 %
Anonimni	425 40 %	311 40 %	116 51 %
Delno razkriti	260 25 %	228 29 %	63 28 %
Razkriti	247 24 %	202 26 %	28 12 %
Skupaj	100 %	100 %	100 %
Statistično značilna povezanost z uspešnostjo predloga obstaja (sig. = 0,000).			

4.4.2.4 Zahteve idealne vloge

Analiza predlagam.vladi.si je pokazala, da se s pravili spletnega orodja predlagam.vladi.si poskuša doseči, da uporabniki prevzamejo idealno vlogo, kot to dimenzijo imenuje Dahlberg (2004), in tako sledijo zahtevam vedenja v odnosu do drugih uporabnikov. Z registracijo se uporabniki namreč zavežejo, da ne bodo objavljali groženj in se izražali slabšalno, prostaško, poniževalno ali žaljivo ter da ne bodo objavljali vsebin, ki bi spodbujale k spolni, rasni, narodnostni ali verski nestrpnosti ali h kakršnikoli obliki diskriminacije na podlagi osebnih okoliščin posameznikov.

Kako intenzivno se komentatorji na predlagam.vladi.si približujejo zahtevam idealne vloge, prikazuje tabela 4.10, kjer je med skupinami mogoče opaziti majhno razliko v deležu žaljivih komentarjev. Največ žaljivih komentarjev ima namreč skupina zavrnjenih predlogov (12 %), manj skupina sprejetih predlogov (5 %) in nobenega skupina predlogov kot možnih rešitev.

V drugem delu opazujem, v kolikšni meri komentarji prispevajo h krepitvi razumevanja. Delež komentarjev, ki pozivajo k pojasnilu (zastavljajo vprašanje, prosijo za obrazložitev ...) je največji v skupini zavrnenih predlogov (11 %). Med skupinami ni bistvene razlike v deležu komentarjev, ki (nasprotno) pojasnjujejo (dajejo napotke, vključujejo obrazložitev, odgovarjajo na katerega od vprašanj ...).

V zadnjem delu tabela 4.10 prikazuje, da je vživljanje v druge, ki sicer niso prisotni in izpostavljanje njihovega stališča najpogosteje v komentarjih skupine predlogov kot možnih rešitev (33 %). Test povezanosti je tudi pokazal, da je med spremenljivkami, ki opredeljujejo zahteve idealne vloge, vživljanje v druge edina spremenljivka, ki je statistično značilno povezana z uspešnostjo predloga.

Tabela 4.10: Sovražnost, krepitev razumevanja in vživljanje v druge v zavrnenih predlogih, predlogih kot možnih rešitvah in sprejetih predlogih

	Zavrneni predlogi (n = 155)	Predlogi kot možne rešitve (n = 55)	Sprejeti predlogi (n = 56)
Sovražnost			
Povprečna vrednost žaljivosti komentarjev	1,2	1,0	1,1
Število in delež komentarjev, ki niso žaljivi ali sovražni	136 88 %	55 100 %	53 95 %
Število in delež komentarjev, ki na žaljiv način opozarjajo na neprimernost predloga ali drugega komentarja	7 4 %	0	2 4 %
Število in delež komentarjev, ki nekomu pripisujejo manjvreden položaj, so nestrpni in uporabljajo žaljivke	11 7 %	0	1 2 %
Število in delež komentarjev, ki grozijo z nasiljem	1 1 %	0	0
Skupaj	100 %	100 %	100 %
Statistično značilna povezanost z uspešnostjo predloga ne obstaja (sig. > 0,050).			
Krepitev razumevanja			
Število in delež komentarjev, ki pozivajo k pojasnilu	17 11 %	4 7 %	5 9 %
Statistično značilna povezanost z uspešnostjo predloga ne obstaja (sig. > 0,050).			
Število in delež komentarjev, ki pojasnjujejo	53 34 %	18 33 %	19 34 %
Statistično značilna povezanost z uspešnostjo predloga ne obstaja (sig. > 0,050).			
Vživljanje v druge			

Število in delež komentarjev, ki izpostavljajo pogled tistih, ki v razpravi niso prisotni	27 17 %	18 33 %	6 11 %
Statistično značilna povezanost z uspešnostjo predloga obstaja (sig. = 0,009).			

4.4.2.5 Refleksivnost

Dimenzija refleksivnosti je vključevala proučevanje kritičnosti uporabnikov do lastnega stališča. S pomočjo analize sprememb predlogov lahko sklepamo o refleksivnosti predlagateljev, v nadaljevanju pa sem raziskala tudi refleksivnost komentatorjev.

Rezultati kažejo, da je bila v prvih petnajstih dneh po objavi predloga uporabljena možnost spremembe ali dopolnitve predloga, kot jo omogoča portal, pri 40 % zavrjenih predlogov in pri enakem deležu sprejetih predlogov ter le pri 18 % predlogov kot možnih rešitev. Število vseh objavljenih popravkov na vzorcu predlogov je 49. Največ popravkov so objavili zavrjeni predlagatelji (65 %), manj sprememb predlogov je bilo v predlogih kot možnih rešitvah (18 %) in v sprejetih predlogih (16 %). Rezultati razrivajo nekaj razlik v strukturi popravkov in dopolnitev (navkljub visokemu deležu slovničnih popravkov v vseh treh skupinah). V zavrjenih predlogih je 6 % predlogov, ki so vsebinsko razširjeni, v predlogih kot možnih rešitvah je 11 % predlogov, katerim je priložen dokument, pri sprejetih predlogih pa so v 13 % dodani statistični podatki in v enakem deležu viri s spletno povezavo.

Na vzorcu komentarjev je mogoče ugotoviti, da je največ radikalizacije, to je negativne reakcije na drugi komentar, žaljivosti, zavračanja drugih argumentov, v skupini sprejetih predlogov (9 %). Zanimivo je, da je v isti skupini tudi največ komentarjev s prepričanjem, kjer se komentator čuti prepričanega s strani drugih argumentov, komentarjev ali predlogov (29 %). Med refleksivnostjo komentatorja in uspešnostjo predloga obstaja statistično značilna povezava (glej tabelo 4.11).

Tabela 4.11: Refleksivnost komentatorjev v zavrjenih predlogih, predlogih kot možnih rešitvah in sprejetih predlogih

	Zavrjeni predlogi (n = 155)	Predlogi kot možne rešitve (n = 55)	Sprejeti predlogi (n = 56)
Število in delež komentarjev z radikalizacijo	9 6 %	0	5 9 %
Število in delež komentarjev z napredkom	129 83 %	44 80 %	35 62 %
Število in delež komentarjev	17	11	16

s prepričanjem	11 %	20 %	29 %
Skupaj	100 %	100 %	100 %
Statistično značilna povezanost z uspešnostjo predloga obstaja (sig. = 0,005).			

4.5 DISKUSIJA

Orodje predlagam.vladi.si krepí vključenost državljanov v izmenjavo mnenj, vendar pa rezultati raziskave porajajo pomisleke o intenzivnosti vključevanja državljanov in njihovih predlogov v oblikovanje politik na vladni ravni. Že dejstvo, da je bilo število sprejetih predlogov, to je tistih, na katere je vlada odgovorila pozitivno in jih je implementirala v politiko, samo 11, kar je manj kot 5 % od vseh posredovanih predlogov, pomeni, da je učinkovitost orodja nizka.

Idealna deliberacija s svojimi načeli omogoča doseganje argumentiranih rešitev in zato boljših predlogov, ki so sprejemljivi za vse, ki jih problematika zadeva. Predpostavljam tudi, da se zahtevam deliberacije približujejo ne samo razpravljavci, ampak tudi vladni organi oziroma njihovi predstavniki. Prav zato sem zastavila hipotezo, da razširjenost deliberacije v razpravi povečuje uspešnost predloga, objavljenega na predlagam.vladi.si, ki pa jo lahko potrdim le deloma.

Orodje predlagam.vladi.si spodbuja doseganje konsenza in v pravilih jasno opredeljuje, da se le-ta doseže (le) z glasovanjem. Lahko torej sklenemo, da je deliberativni pogoj konsenza sicer zagotovljen, vendar je ob tem zapostavljena možnost, da bi konsenz izšel že iz razprave in bi bilo glasovanje le možnost, ki se uporabi, če konsenza prek razpravljanja ni mogoče doseči. Rezultati nadalje razkrivajo, da so državljani bolj enotni glede predlogov, ki so bili kasneje s strani vlade sprejeti, kar hipotezo potrjuje. Sprejete predloge (v primerjavi z zavrnjenimi) je namreč podpiral večji delež komentatorjev in glasovalcev, zato je mogoče skleniti, da je moč konsenza večja v primeru sprejetih predlogov. Kar je še več, komentatorjeva podpora predlogu povečuje možnosti, da bo predlog sprejet.

Rezultati kažejo, da je enakost državljanov nižja med zavrnjenimi predlogi, saj je v teh razpravah opaziti več težnje po monopolizaciji. Hkrati pa je vključenost državljanov nižja v razpravah sprejetih predlogov, kjer velik delež uporabnikov ostaja na ravni prebiranja in glasovanja ter se ne vključuje v komentiranje. S teorijo deliberativne demokracije, ki zahteva enakovredne možnosti za vse državljane, se ne sklada rezultat, da spol komentatorja vpliva na sprejetje predloga na predlagam.vladi.si. Med razpravljavci tudi prevladujejo moški, kar pa je

skladno z ugotovitvami podobnih raziskav spletnega političnega razpravljanja. To sicer ne pomeni, da ženske v spletnem prostoru niso prisotne, lahko pa sklepamo, da se udeležujejo političnega razpravljanja v manjši meri (glej Papacharissi 2004, 280; Albrecht 2003, 14).

Pomemben podatek je, da argumentiranost predlogov in komentarjev ter recipročnost komentarjev kot temeljna elementa deliberacije nista povezana z uspešnostjo predlogov na predlagam.vladi.si.

Raziskovanje iskrenosti prek razkrivanja identitete pojasnjuje, da je anonimnost večja pri zavrnjenih predlogih. Ker rezultati tudi potrjujejo, da razkritost razpravljavca povečuje uspešnost predloga, sta sprejetje predloga (16. junija 2010), ki poziva k anonimnemu glasovanju uporabnikov v spletnem orodju predlagam.vladi.si, in njegova implementacija v obliki možnosti izbire »anonimnega glasu« pravzaprav odmik od idealne deliberacije (UKOM 2010b). Rezultati raziskave dokazujejo statistično značilno povezanost med neanonimnostjo in uspešnostjo predloga, zato lahko tudi sklepamo, da ima večji vpliv na sprejetost predloga neanonimnost kot pa argumentiranost. Gre za sklep, ki sicer ne potrjuje predpostavk deliberativne demokracije, a opozarja, da je deliberacija pogojena s prostorom, v katerem proces poteka. Kaže torej, da razpravo determinirajo tehnološki dejavniki in splet kot medij. Sistemske lastnosti spletnih razprav razpravljavcem na eni strani namreč dopuščajo, da so anonimni v odnosu do vsakdanjega sveta, a na drugi strani prav te iste lastnosti v povezavi s komunikativnimi nameni in osebnimi lastnostmi razpravljavcev omogočajo, da si v teh okoljih izoblikujejo samopredstavitev in postanejo prepoznavni razpravljavci. Velja poudariti, da uporabniki portala predlagam.vladi.si razpolagajo le z manjšim številom sistemskih infrastrukturnih elementov identifikabilnosti – predstavljajo se lahko le z osebnim imenom ali vzdevkom in fotografijo (slednje je, kot kaže naključno opazovanje, zelo redka praksa) ter seveda z vsebino svojih objav, ki jim zaradi ustrezne infrastrukturne podpore z lahkoto sledi vsakdo. Ker torej ni širših možnosti samopredstavitve (kot so podpis, objava elektronskega naslova, kraja bivanja, starosti, spola ...), ima razkrivanje znotraj imena ali vzdevka še bolj pomembno vlogo za doseganje deliberativnosti (Petrovčič 2005, 42).

Zahtevam idealne vloge se intenzivneje približujejo komentatorji sprejetih predlogov, saj je v teh razpravah opaziti najmanj žaljivih in nestrpnih komentarjev. Na sprejetost predloga vpliva predvsem komentatorjevo vživljanje v druge državljane, ki ne sodelujejo v razpravi.

Razširjenost deliberacije sem kot zadnje proučevala tudi z refleksivnostjo. V skupini sprejetih predlogov obstaja višja stopnja prepričanosti med komentatorji. Ti se namreč v večji meri čutijo prepričane s strani izjav ali argumentov drugih, kar je podatek, ki se vsaj deloma sklada z večjo stopnjo enotnosti pri doseganju konsenza. Velja poudariti, da refleksivnost komentatorjev vpliva na sprejetost predloga.

Če povzamem, statistično značilna povezanost z uspešnostjo predloga je bila potrjena, poleg anonimnosti, tudi pri spolu in refleksivnosti komentatorja ter njegovem odnosu do predloga. Vse tri opazovane spremenljivke se nanašajo na individualne značilnosti posameznika, zlasti spol in odnos do predloga tudi nista značilnosti teoretično pomembni za razumevanje delovanja razpravljavcev v deliberativnem komuniciranju. Opazimo lahko torej, da uspešnost predloga določajo bolj posamezniki kot pa skupnostni in strukturni pogoji deliberativnega procesa razprave.

5 ZAKLJUČEK

Osrednji namen diplomskega dela je bil primerjava predlogov in razprav na portalu predlagam.vladi.si, objavljenih v prvem letu njegovega delovanja, z normativnimi izhodišči deliberativne demokracije. Ključno vprašanje je bilo, v kolikšni meri se politične razprave, ki potekajo v spletnem kontekstu portala predlagam.vladi.si, približujejo idealni deliberaciji in, kar je pomembneje, kako razširjenost deliberacije povečuje uspešnost predlogov. Rezultati raziskave kažejo, da potencial, ki ga ima portal predlagam.vladi.si, da postane deliberativno orodje vključevanja državljanov v politiko, ni v celoti izkoriščen. Hipotezo, da razširjenost deliberacije v razpravi povečuje uspešnost predloga, lahko potrdim le deloma.

Deliberacija predpostavlja, da se vsi akterji, vključeni v razpravo, približujejo zahtevam idealno-tipske zastavitve, čeprav velja upoštevati tudi, da ni toliko pomembno, da se razprava zaključi s pozitivnim odgovorom vladajočega organa, še manj da se potrdijo začetna izhodišča. Pomembna je kvaliteta diskurza, ki se vzpostavi v razpravi in ki lahko v pogojih idealne deliberacije vodi do zavrnitve, s katero pa se lahko strinja tudi predlagatelj. Z ustreznim odgovorom lahko namreč pristojni organ poda boljše argumente, predlagatelj pa prek intenzivne refleksije spremeni svoje stališče.

Navkljub predpostavki o deliberativnem delovanju vseh, vključenih v razpravo, se zdi, da je končna odločitev vlade o sprejetju oziroma zavrnitvi pogostejše še vedno posledica politične sprejemljivosti predloga in aktualnega razmerja moči kot njegove argumentiranosti in skladnosti z dimenzijami idealne deliberacije. Število uporabnikov in podanih predlogov na predlagam.vladi.si razkriva, da so državljani pripravljene na aktivno vključevanje v politiko in sodelovanje pri sprejemanju boljših odločitev, a na drugi strani ostaja nejasno, ali si vlada in njeni organi tega pravzaprav želijo ter ali sploh prepoznavajo demokratičnost recipročnega delovanja v razpravah in odzivih na predloge. Vzrok in obstoj orodja predlagam.vladi.si pomeni predvsem začetek k bolj demokratičnim procesom vladanja v državi, za doseganje idealne deliberativnosti in boljših predlogov (ki bi morali biti zato lažje in hitreje sprejeti) pa je pomembna jasna opredelitev vlade, kaj od državljanov pričakuje in predvsem njena aktivna vloga.

Vladni predstavniki imajo možnost, da se vključijo v razprave na predlagam.vladi.si, kar pa v praksi ostaja v celoti neizkoriščeno. Podobno je potrebno razpravo razširiti na širšo javno sfero, druge politične institucije in nevladne organizacije. Z novimi, drugačnimi argumenti bi

krepi kakovost razprave in spodbujali k (pre)oblikovanju predlogov. Pravila orodja predlagam.vladi.si ostajajo na ravni prepovedovanja, pri čemer spodbujajo nekatere deliberativne zahteve, a hkrati v nobeni točki ne svetujejo, kako oblikovati predlog, da bo informativen in argumentiran. Moderatorji se pravzaprav (skoraj) ne vključujejo v razpravo in zgolj sankcionirajo neupoštevanje pravil. Možnosti za preoblikovanje orodja in praktičnega delovanja njegovih uporabnikov ter priložnosti za izkoriščanje demokratičnega potenciala je torej veliko. Potreben pa je načrt za njegov nadaljnji razvoj in jasna opredelitev vlade ter vseh njenih administrativnih in drugih organov, da se predlogi ne bodo upoštevali zgolj in samo deklarativno.

6 LITERATURA

Albrecht, Steffen. 2003. *Whose Voice is heard in the virtual public sphere? A study of participation and representation in online deliberation*. Dostopno prek: http://www.tu-harburg.de/tbg/Deutsch/Mitarbeiterinnen/Steffen/paper/ics_2003.pdf (31. avgust 2011).

Bentivegna, Sara. 1998. *Talking politics on the net*. Research Paper R-20: 1-12. Dostopno prek: http://www.google.si/url?sa=t&source=web&cd=1&ved=0CBUQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.hks.harvard.edu%2Fpresspol%2Fpublications%2Fpapers%2Fresearch_papers%2Fr20_bentivegna.pdf&ei=vWvdTejWFMMyQswa_lZDQBQ&usg=AFQjCNF2yOM9xQsw8dGdY-srjCj5Ep8wEA (25. maj 2011).

Chambers, Simone. 2004. Behind Closed Doors: Publicity, Secrecy, and the Quality of Deliberation. *The Journal of Political Philosophy* 12 (4): 389-410.

Cohen, Joshua. 1997. Deliberation and Democratic Legitimacy. V *Deliberative democracy: essays on reason and politics*, ur. James Bohman in William Rehg, 68-91. Cambridge; London: The MIT Press.

Coleman, Stephen in Jay G. Blumler. 2009. *The internet and democratic citizenship: Theory, practice and policy*. Cambridge; New York: Cambridge University Press.

Dahlberg, Lincoln. 2001a. Democracy via cyberspace: Mapping the rhetorics and practices of three prominent camps. *New media society* (3): 157-177.

--- 2001b. The internet and democratic discourse: Exploring the prospects of online deliberative forums extending the public sphere. *Information, Communication & Society* 4 (4): 615-633.

--- 2004. The Habermasian public sphere: A specification of the idealized conditions of democratic communication. *Studies in Social and Political Thought* (10): 2-18.

--- 2005. The Internet as a public sphere or culture industry? From pessimism to hope and back. *International Journal of Media and Cultural Politics* 1 (1): 93-96.

--- 2007a. Rethinking the fragmentation of the cyberpublic: from consensus to contestation. *New media society* (9): 827-847.

--- 2007b. The Internet, deliberative democracy, and power: Radicalizing the public sphere. *International Journal of Media and Cultural Politics* 3 (1): 47–64.

Dahlgren, Peter. 2002. In search of the talkative public: Media, deliberative democracy and civic culture. *Javnost* 9 (3): 5–26.

Elster, Jon. 1997. The Market and the Forum: Three Varieties of Political Theory. V *Deliberative democracy: Essays on Reason and Politics*, ur. James Bohman in William Rehg, 3–33. Cambridge; London: The MIT Press.

Gastil, John. 2008. *Political communication and deliberation*. Los Angeles: Sage.

Gottschalk, Louis A. in Goldine C. Gleser. 1969. *The Measurement of Psychological States Through the Content Analysis of Verbal Behaviour*. Los Angeles: University of California Press.

Habermas, Jurgen. 1996. Three normative models of democracy. V *Democracy and difference: contesting the boundaries of the political*, ur. Seyla Benhabib, 21–29. Princeton (N. J.): Princeton University Press.

--- 1997. Deliberativna politika. V *Kaj je politika?*, ur. Adolf Bibič, 139–145. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.

--- 2006. Political communication in media society: Does democracy still enjoy an epistemic dimension? The impact of normative theory on empirical research. *Communication theory* (16): 411–426.

Hill, Kevin A. in John E. Hughes. 1998. *Cyberpolitics: citizen activism in the age of the internet*. Lanham (Md.): Rowman & Littlefield.

Jensen, Jakob Linaa. 2003. Public Spheres on the Internet: Anarchic or Government-Sponsored – A Comparison. *Scandinavian Political Studies* 26 (4): 349–374.

Kropivnik, Samo, Tina Kogovšek in Meta Gnidovec. 2006. *Analize podatkov z SPSS-om 12.0: predavanja in vaje*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Lebar, Lea. 2010. *Merjenje deliberativnosti razprav v spletnih forumih*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

- Oblak, Tanja. 2003a. *Izzivi e-demokracije*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- 2003b. Ali kaj E-participirate? V *S poti v digitalno demokracijo*, ur. Andrej A. Lukšič in Tanja Oblak, 51–67. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede. Dostopno prek: <http://odkw.fdv.uni-lj.si/eknjige/edemokracija.pdf> (31. maj 2011).
- Papacharissi, Zizi. 2002. The virtual sphere: The internet as a public sphere. *New media society* (4): 9–27.
- 2004. Democracy online: civility, politeness, and the democratic potential of online political discussion groups. *New media society* (6): 259–283.
- Petrovčič, Andraž. 2005. *Deliberativnost komuniciranja v spletnih forumih*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Prodnik, Jernej in Tanja Oblak–Črnič. 2010. *I propose to the government: an e-participatory attempt towards deliberative governance?*. Prispevek na konferenci Networking democracy?: new media innovations in participatory politic. Universitatea Babeş-Bolyai Cluj, Romania, 25–27. julij.
- Ramsey, Phil. 2010. Journalism, deliberative democracy and government communication: normative arguments from public sphere theory. *Javnost* 17 (4): 81–96.
- Strandberg, Kim. 2005. »Town Hall« Meetings for the Masses or »Social Clubs« for the motivated? – A study of Citizens' Discussions on the Internet. *World Political Science Review* 1 (1): 1–19.
- 2008. Public deliberation goes on-line? An analysis of citizens' political discussions on the internet prior to the Finnish parliamentary elections in 2007. *Javnost* 15 (5): 71–90.
- Urad Vlade Republike Slovenije za komuniciranje. 2009. *Projekt vzpostavitve spletnega orodja »predlagam.vladi.si« za posredovanje predlogov prebivalcev, NOVO 2*. Dostopno prek: http://www.vlada.si/fileadmin/dokumenti/si/projekti/2009/PVS/090721_predlagam.vladi.si_gradivo.pdf (25. maj 2011).

--- 2010a. *Poročilo o delovanju spletnega orodja predlagam.vladi.si v prvih šestih mesecih (11. november 2009 – 11. maj 2010)*. Dostopno prek: http://www.vlada.si/fileadmin/dokumenti/si/projekti/2009/PVS/100614_PVS_6_porocilo.doc (25. maj 2011).

--- 2010b. *Poročilo o delovanju spletnega orodja predlagam.vladi.si (november 2009 – november 2010)*. Dostopno prek: http://www.vlada.si/fileadmin/dokumenti/si/projekti/2011/110217_predlagam.vladi.si_porocilo.pdf (25. maj 2011).

Vlada Republike Slovenija. 2010. *Pravila spletnega orodja predlagam.vladi.si*. Dostopno prek: <http://www.vlada.si/index.php?id=514> (26. maj 2011).

PRILOGI

Priloga A: Seznam predlogov, vključenih v vzorec

Zavrjeni predlogi

Utripajoča zelena luč na semaforjih

Prepoved pirotehničnih ognjemetov in pokanj za božično-novoletne praznike oziroma v času zimskega spanja

Uravnoteženo in pravično izplačevanje nagrad in odpravnin

Selitev ministrstev po Sloveniji

Legalizacija oziroma dekriminalizacija vseh prepovedanih drog

Plača županov (in tudi drugih uradnikov ...) naj bo enaka njihovi uspešnosti

Prazniki

Predlagam zvišanje trošarin na tobačne izdelke

Izrekanje »vzgojnih« kazni voznikom

Predlog za gradnjo širših vozišč

Zmanjšanje uničevanja cest in avtocest

Slovenci – »Za hlapce rojeni, za hlapce vzgojeni«?

Upanje za bolnike z multiplo sklerozo

Prepoved dodajanja benzena v naftne derivate in uporabe v industrijske namene

Kazen na metanje odpadkov in cigaretnih ogorkov na ulicah

Možnost prenosa registrskih tablic – 2 avtomobila, 1 tablica

Uvedba minimalnih varnostnih standardov novih vozil

Zmanjšan davek in trošarina na plin

Ukinitev sporočanja osebnih podatkov gostov policiji

Sprememba zunanje podobe vozil s prednostjo za večjo varnost v prometu

Rešitev gospodarstva z legalizacijo marihuane

Vse kazni in nagrade morajo biti progresivne

Zakon o registraciji poliamorne partnerske skupnosti

Ukinitev ali sprememba Študentske organizacije Slovenije (ŠOS)

Sprememba zakona za kategorijo A (neomejeno)

Zdravstveno zavarovanje za hišne ljubljence

Povračilo za čas obveznega služenja vojaškega roka v JLA
Uvedba RFID oddajnikov za kaznjence
Združitev vseh knjižnic v državi v enoten informacijski sistem in enotno izposajo
Zakon o objavi premoženja sindikatov in njihovih zaposlenih
Stroški referendumov
Izplačilo posebnega dodatka za socialno ogrožene
Brezplačne operacije ali državne subvencije pri operaciji spremembe spola
Obvezen IQ test in EI test pred uvrstitvijo kandidatov na volilno listo
Predlog za prepoved političnega delovanja katoliške cerkve in posledično za spremembo ZVS

Predlogi kot možne rešitve

Nižja obdavčitev plač, nižji DDV in zmanjšanje javne uprave
Stečajna zakonodaja
Ukinitev oziroma poenotenje nepotrebnih zdravniških pregledov
Pokrajine
Izgradnja drugega tira Jesenice–Ljubljana
Odmera kazni za prometne prekrške na podlagi dohodkov in premoženja
Odstranitev cestninskih postaj
Ukinitev financiranja fakultet glede na število diplomantov
Ukinitev obveznega članstva v zbornicah
Štipendiranje
Pokojninske spremembe
Kriminalizacija vinjenosti in ekstremno hitre vožnje
Zakon o prepovedi jodiranja hrane za živali in ljudi nad naravnimi vrednostmi
Živalska policija
Zakon o zaščiti čebel

Sprejeti predlogi

Vladno stališče glede cepljenja proti pandemski gripi
Pobuda za spremembo zakona o letni dajatvi za uporabo vozil v cestnem prometu
Opremimo računalnike v državni upravi z »ODF plugini«
Parkirišča za motoriste
Znižanje davka na vse otroške plenice
Nujna sprememba Zakona o igrah na srečo (ZIS-C)

Dostopnost e-storitev

Delavci prijavljeni na zavodu za preizkus

Vidnost glasovanja na portalu predlagam.vladi.si in zagotovitev anonimnosti glasovanja

Javno razkritje projekta »TEŠ 6 blok«

Priloga B: Kodirna knjiga

1. RAZPRAVA

Številka predloga:

Vsebina vladnega odziva: 1 – negativen, 2 – predlog kot ena izmed možnih rešitev, 3 – pozitiven

Število komentarjev:

Število komentatorjev:

Število vseh glasovalcev:

Število glasovalcev, ki so predlog podprli:

Število glasovalcev, ki so predlog zavrnili:

Anonimnost glasovalcev

Število glasovalcev, ki se poslužujejo možnosti »anonimnega glasu«:

Število glasovalcev, ki so anonimni (uporabljajo vzdevek):

Število glasovalcev, ki so delno razkriti (uporabljajo ali ime ali priimek ali pomanjševalnico ali izpeljanko osebnega imena, npr. Anchy):

Število glasovalcev, ki so razkriti (uporabljajo lastno ime in priimek, ime društva, ustanove, politične stranke ...):

Število glasovalcev, ki so izbrisani uporabniki:

Število komentatorjev, ki so podali

1 komentar:

2 komentarja:

3 komentarje:

4 komentarje:

5 komentarjev ali več:

Število ravni:

Število sprememb predloga:

2. PREDLOG

Številka predloga:

Vladni odziv: 1 – negativen, 2 – predlog kot ena izmed možnih rešitev, 3 – pozitiven

Naslov predloga:

Kategorija:

Ali se avtor opredeli kot: 1 – posameznik, 2 – drugo

Če je »1 – posameznik«, definiraj spol avtorja: 1 – spol ni razviden, 2 – ženski spol, 3 – moški spol

Če je »2 – drugo«, kako se opredeli? Kot del skupine/društva/ustanove/politične stranke ...

Anonimnost avtorja:

1 – anonimnost (avtor uporablja vzdevek)

2 – delna razkritost (avtor uporablja ali ime ali priimek ali pomanjševalnico ali izpeljanko osebnega imena, npr. Anchy)

3 – razkritost (avtor uporablja lastno ime in priimek, ime društva, ustanove, politične stranke ...)

Stališče do vlade:

1 – Avtor se jasno opredeli proti vladi ali nasprotuje (spremenjeni) zakonodaji in vladnim ukrepom/politiki (predlog, ki ga objavlja, pomeni nestrinjanje z zakonom/ukrepom/politiko oziroma možnimi spremembami).

2 – Avtor jasno zagovarja vlado ali podpira (spremenjeno) zakonodajo in vladne ukrepe/politiko (predlog, ki ga objavlja, pomeni zgolj dopolnitev (spremenjenega) zakona/ukrepa/politike v določeni točki).

3 – Avtor ni opredeljen.

Število besed:

Ali avtor predlog argumentira? 1 – da, 2 – ne

Ali avtor predlog argumentira s:

- sklicevanjem na svoje stališče, vrednote, položaj, izkušnje? 1 – da, 2 – ne
- sklicevanjem na pomanjkljivost obstoječe zakonodaje? 1 – da, 2 – ne
- sklicevanjem na način ureditve problema v drugih občinah, regijah, državah ...? 1 – da, 2 – ne
- sklicevanjem na članek/prispevek, podan v medijih? 1 – da, 2 – ne
- sklicevanjem na spletni medij? 1 – da, 2 – ne
- sklicevanjem na spletno povezavo? 1 – da, 2 – ne
- sklicevanjem na znanstveno knjigo ali članek? 1 – da, 2 – ne
- sklicevanjem na mnenje/izjavo strokovnjaka? 1 – da, 2 – ne
- sklicevanjem na statistične podatke? 1 – da, 2 – ne

Ali avtor neposredno poziva k sodelovanju v razpravi in izboljšanju predloga (zastavlja vprašanje, poziva in spodbuja k novim argumentom, poziva k razkrivanju drugačnih stališč ...? 1 – da, 2 – ne

3. POPRAVKI PREDLOGA

Številka predloga:

Vladni odziv: 1 – negativen, 2 – predlog kot ena izmed možnih rešitev, 3 – pozitiven

Število popravkov predloga:

Opredele, kakšna je sprememba popravkov:

4. KOMENTAR

Številka predloga:

Številka komentarja:

Raven komentarja: 1 – prva raven, 2 – druga raven, 3 – tretja raven

Komentar je: 1 – objavljen, 2 – izbrisan komentator, 3 – izbrisan moderator

Komentar je objavil: 1 – uporabnik, 2 – izbrisan uporabnik, 3 – moderator

(Če je »3 – komentar objavil moderator«, vpiši kratko vsebino komentarja: obvestilo, opozorilo, nasvet itd. in zaključi kodiranje.)

Če je »1 – komentar objavil uporabnik«, določi *stopnjo anonimnosti*:

1 – anonimnost (komentator uporablja vzdevek),

2 – delna razkritost (komentator uporablja ali ime ali priimek ali pomanjševalnico ali izpeljanko osebnega imena, npr. Anchy),

3 – razkritost (avtor uporablja lastno ime in priimek, ime društva, ustanove, politične stranke ...).

Spol avtorja: 1 – spol ni razviden, 2 – ženski spol, 3 – moški spol

Nadaljaj kodiranje za vse objavljene komentarje.

Odnos komentatorja do predloga: 1 – podpora, 2 – zavračanje, 3 – se ne opredeli

Ali komentator navaja svoje mnenje oziroma stališče o temi razprave? 1 – da, 2 – ne

Način argumentacije:

1 – ni utemeljitve ali argumenta,

2 – komentator se sklicuje na v razpravi predhodno že opredeljen argument,

3 – notranja utemeljitev (komentator argumentira na temelju svojih stališč, vrednot, položaja, izkušenj in v argumentaciji eksplicitno to izpostavi),

4 – zunanja utemeljitev (komentator uporablja informacije iz zunanjih virov in sledi argumentu, ki temelji na dejstvih, statistiki; sklicevanju na znanstveno publikacijo, članku iz medijev, izjavi strokovnjaka, internetni povezavi, blogu, spletnem mediju, sliki, zvočnem zapisu ...).

Recipročnost:

1 – monolog (komentar se v splošnem ne nanaša na temo razprave)

2 – komentar, ki je neposredno vezan na temo predloga (neposredno odgovarja na neko predhodno zastavljeno vprašanje, pojasnjuje problem, zastavljen v katerem od predhodnih komentarjev, razširja debato, nadaljuje debato, vsebuje sklic na

komentatorja – ustvarjalca predhodnega sporočila in ga omenja, vsebuje sklic na predhodni komentar)

3 – komentar, ki se oddaljuje od teme predloga (spreminja temo pogovora, iz njega se začne razprava z drugačno vsebino, tematiko, v razpravo vključuje druga sorodna področja)

Refleksivnost:

1– radikalizacija (komentator reagira eksplicitno negativno na drugi komentar ali predlog, osebno obračuna z drugim komentatorjem ali predlagateljem, je žaljiv in/ali radikalizira svoje predhodno stališče – zavrača druge argumente, ne reagira na komentarje ostalih, poudarja in ne odstopa od svojega prvotnega mnenja ...)

2 – napredek (komentator reagira na drugi komentar ali predlog, odgovori z novimi argumenti in informacijami ali poskuša oblikovati sintezo drugih argumentov)

3 – prepričanje (komentator se čuti prepričanega s strani drugih izjav ali argumentov drugega/drugih komentatorjev ali predlagatelja)

Stopnja žaljivosti oziroma sovražnosti:

1– Komentator ni žaljiv ali sovražen.

2 – Komentator na žaljiv način opozarja na neprimernost predloga ali drugega komentarja.

3 – Komentator nekomu pripisuje manjvreden položaj, neizobraženost, zasmehuje, je nestrpen, uporablja žaljivke.

4 – Komentator grozi z nasiljem, telesnimi poškodbami, smrtjo.

Ali komentator poziva k pojasnilu (zastavlja vprašanje, prosi za obrazložitev, poziva k natančnejši pojasnitvi ...)? 1 – da, 2 – ne

Ali komentator sam pojasnjuje (daje napotke, obrazložitve, odgovarja na katerega od problemov/vprašanj v prejšnjih komentarjih ...)? 1 – da, 2 – ne

Ali komentator izpostavlja druge posameznike/skupine oziroma njihova stališča, ki sicer niso prisotni v razpravi oziroma njihov pogled še ni bil slišan? 1 – da, 2 – ne